ERZURUM YÖRESİ HALK OZANLARININ KULLANDIKLARI TEZENE TAVIRLARININ TESPİTİ VE BAĞLAMA EĞİTİMİNDE KULLANILABİLİRLİĞİ

Halil Eren AY

Yüksek Lisans Tezi

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

ERZURUM YÖRESİ HALK OZANLARININ KULLANDIKLARI TEZENE TAVIRLARININ TESPİTİ VE BAĞLAMA EĞİTİMİNDE KULLANILABİLİRLİĞİ

(Determınatıon of the Tezene Styles Used by Folk Bards of Erzurum Regıon and Theır Usabılıty in Bağlama Educatıon)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil Eren AY

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Murat Kamil İNANICI

Erzurum

Şubat, 2023

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Halil Eren AY tarafından hazırlanan "Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Kullandıkları Tezene Tavırlarının Tespiti ve Bağlama Eğitiminde Kullanılabilirliği" başlıklı çalışması 14/01/ 2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Sinan HAŞHAŞ
Atatürk Üniversitesi Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Murat Kâmil İNANICI
Atatürk Üniversitesi
Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Yakup AÇAR
Kars Kafkas Üniversitesi Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve …… sayılı kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

…. / …. / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum "Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Kullandıkları Tezene Tavırlarının Tespiti ve Bağlama Eğitiminde Kullanılabilirliği" başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

14 / 01 / 2023

Aslı ıslak imzalıdır

Halil Eren AY

☐Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleşmesine destek veren danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat Kâmil İNANICI ’ya teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez savunma sürecinde görüş ve önerilerini esirgemeyen Doç. Dr. Sinan HAŞHAŞ’a, Öğr. Gör. Taner ÇALMAŞUR’a, Öğr. Gör. Dr. Recep YEŞİLYURT’a, Halk Ozanı İhsan YAVUZER’e, Halk Ozanı Nuri ÇIRAĞI’ya, Halk Ozanı Ayhan AY’a, Halk ozanlığı alanında uzman Şahin SARIGÜL’e ve Müzik Eğitmeni Emrah DEĞİRMENCİ’ye katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Ayrıca eğitim süreçlerimde ve lisansüstü çalışmalarımda her zaman yanımda olan ve destek veren saygıdeğer hocalarıma, değerli eşime, kızıma ve diğer tüm aile üyelerime teşekkür ederim.

Halil Eren AY

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERZURUM YÖRESİ HALK OZANLARININ KULLANDIKLARI TEZENE TAVIRLARININ TESPİTİ VE BAĞLAMA EĞİTİMİNDE KULLANILABİLİRLİĞİ

Halil Eren AY

Şubat 2023, 54 Sayfa

Amaç: Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının tespiti ve bağlama eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırları tespit edilmiş ve tespit edilen bu tezene tavırlarının bağlama eğitiminde kullanılabilirliği incelenmiştir.

Yöntem: Araştırmada yöntem olarak, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma sürecinde ilk olarak, Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının hangileri olduğunun tespitine yönelik ilgili görsel, işitsel ve yazılı kayıtlar incelenmiştir. Ayrıca, Erzurumlu üç halk ozanından, ozanlık geleneğinde kullanılan tezene tavırlarını bünyesinde barındıran eserleri seslendirmeleri istenmiş, bu seslendirmeler görüntülü olarak kayıt altına alınarak çözümlemeler yapılmıştır. Araştırmanın ikinci boyutunda, araştırmacı tarafından tespit edilen ve notaya alınan Erzurum yöresi halk ozanları tarafından kullanılan tezene tavırlarının ritmik, melodik, kullanılan tel grubu ve tezene yönleri açısından doğru olarak notaya alınıp alınmadığının kontrolü için alan uzmanlarından oluşan bağlama eğitimcilerinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın üçüncü boyutunda ise tespit edilen tezene tavırlarının eğitimde kullanılabilirliğine yönelik olarak bağlama eğitimcileri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın, Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının hangileri olduğu sorusuna yönelik olarak; halk ozanlarının "Yıldızeli" tezene tavrını kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarının bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımına yönelik ise; alan uzmanı akademisyenlerin görüşleri "Kullanılabilirlik", "Öğretime Katkı", "Kültürel Aktarıma Katkı" olmak üzere üç tema altında ele alınarak incelenmiş ve bu kullanımın "Bağlama seslendirme tekniklerinin geliştirilme sürecine katkı" ve "Bağlamanın geleneksel seslendirme tekniklerinin aktarımına katkı" sağlayacağı yönünde bulgular elde edilmiştir. "Öğretime Katkı" teması altında bu kullanımın, "Bilinmeyen çeşitli tezene tavırlarının öğrenimi ve yaygınlaşmasına katkı, "Yenilikçi ve faydalı bir dağarın oluşmasına katkı" ve "Özgün tezene tavırlarının Bağlama sağ el tekniklerine sağlayacağı katkı" sağlayacağı yönünde bulgular elde edilmiştir. "Kültürel Aktarıma Katkı" teması altında incelenen uzman görüşlerine dayalı olarak ise "Kültürel öğelerin unutulmamasına yönelik katkı" ve "Gizli kalmış çeşitli tezene tavırlarının aktarımına katkı" sağlayacağı yönünde bulgular elde edilmiştir.

Sonuçlar: Araştırma sonucunda, Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının tespitine yönelik olarak; halk ozanlarının "Yıldızeli" tezene tavrını kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarının bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımına yönelik ise; bu kullanımın "Bağlama seslendirme tekniklerinin geliştirilme sürecine katkı", "Bağlamanın geleneksel seslendirme tekniklerinin aktarımına katkı", "Yenilikçi ve faydalı bir dağarın oluşmasına katkı", "Özgün tezene tavırlarının Bağlama sağ el tekniklerine sağlayacağı katkı", "Kültürel öğelerin unutulmamasına yönelik katkı" ve "Gizli kalmış çeşitli çalım tekniklerinin aktarımına katkı" gibi çeşitli yararlar sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: halk ozanı, Türk halk müziği, çalgı eğitimi, bağlama eğitimi, tezene tavrı.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

DETERMINATION OF THE TEZENE STYLES USED BY FOLK BARDS OF ERZURUM REGION AND THEIR USABILITY IN BAĞLAMA EDUCATION

Halil Eren AY

February 2023, 54 Pages

Purpose: In this study, which was conducted to determine the plectrum style used by the folk bards of Erzurum region and to determine their usability in baglama education, the plectrum style used by the folk bards of Erzurum region were determined and the usability of these determined plectrum style in baglama education was examined.

Method: The case study design, one of the qualitative research designs, was used as a method in the research. In the research process, firstly, the visual, auditory and written records related to the determination of the style of the taupe used by the folk poets of Erzurum region were examined. In addition, three folk poets from Erzurum were asked to sing the works that contain the taupe manners used in the bard tradition, these vocalizations were recorded and analyzed. In the second dimension of the research, the opinions of the baglama educators, who are experts in the field, were consulted to check whether the tazne manners used by the folk poets of Erzurum region, which were determined and notated by the researcher, were correctly notated in terms of rhythmic, melodic, string group and pitch aspects. In the third dimension of the research, semi-structured interviews were conducted with the baglama trainers regarding the usability of the determined thesis attitudes in education.

Findings: Regarding the question of which tezene styles used by the folk minstrels of Erzurum region; it was found that the folk minstrels used the Yıldızeli tezene style. Regarding the use of the tezene mannerisms used by the folk minstrels of Erzurum region in bağlama as an educational material in bağlama teaching; the opinions of academicians who are experts in the field were examined under three themes as "Usability", "Contribution to Teaching", "Contribution to Cultural Transfer" and it was found that this use will "contribute to the development process of Bağlama vocalization techniques" and "Contribution to the transfer of traditional vocalization techniques of Bağlama". Under the theme of "Contribution to Teaching", it was found that this usage would "Contribute to the learning and popularization of various unknown tezene" styles", "Contribute to the formation of an innovative and useful repertoire" and "Contribute to the right hand techniques of Bağlama with original tezene styles". Based on the expert opinions analyzed under the theme of "Contribution to Cultural Transmission", findings were obtained in the direction of "Contribution to the preservation of cultural elements" and "Contribution to the transmission of various hidden tezene styles".

Conclusions: As a result of the research, it was concluded that the folk bards of Erzurum region use "Yıldızeli plectrum style" in order to determine the plectrum style used by the folk bards of Erzurum region. Regarding the use of plectrum style used by folk bards of Erzurum region in baglama as educational material in baglama teaching; it was concluded that this use would provide various benefits such as "contribution to the development process of baglama vocalization techniques", "contribution to the transfer of traditional vocalization techniques of the baglama", "contribution to the formation of an innovative and useful repertoire", "contribution to the right hand techniques of the baglama right hand", "contribution to the preservation of cultural elements" and "contribution to the transfer of various plectrum style playing techniques".

Keywords: folk bard, Turkish folk music, instrument training, baglama training, plectrum style.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR DİZİNİ viii
ŞEKİLLER DİZİNİ ix
BİRİNCİ BÖLÜM 1
Giriş 1
Araştırmanın Amacı 2
Araştırmanın Problem Cümlesi 2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 3
Araştırmanın Sınırlılıkları 3
Terim ve Tanımlar 3
İKİNCİ BÖLÜM 4
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar 4
Türk Halk Müziği 4
Türk Halk Müziği Çalgıları 4
Bağlamada Kullanılan Tezene Tavırları 6
Halk Ozanlığı Tarihçesi 7
Halk Ozanlığının Tanımı 8
Halk Ozanlığının Toplumsal İşlevi 8
Halk Ozanlığının Bugünkü Durumu 9
Erzurum'da Âşıklık-Ozanlık Geleneği 9
İlgili Araştırmalar 13
Araştırmanın Özgün Değeri 16
Araştırmanın Yaygın Etkisi 16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 17
Yöntem 17
Araştırma Yöntemi 17
Çalışma Grubu 17
Süreç 17

Veri Toplama Araçları 18
Çalışma Grubu 1'e Uygulanan Form 18
Çalışma Grubu 2'ye Uygulanan Form 20
Verilerin Analizi 21
Geçerlik ve Güvenirlik 21
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 23
Bulgular 23
"Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırları hangileridir?" Sorusuna Yönelik Bulgular 23
"Erzurum Yöresi Halk Ozanları, Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Hangi Akort Sisteminde Uygulamaktadırlar?" Sorusuna Yönelik Bulgular 26
"Erzurum Yöresi Halk Ozanları, Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Hangi Tel Grubunda Seslendirmektedirler?" Sorusuna Yönelik Bulgular 26
"Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını, Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanmak Mümkün müdür?" Sorusuna Yönelik Bulgular 26
1. Tema: Kullanılabilirlik 27
2. Tema: Öğretime Katkı 27
3. Tema: Kültürel Aktarıma Katkı 28
BEŞİNCİ BÖLÜM 30
Tartışma ve Sonuç 30
"Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırları Hangileridir?" Sorusuna Yönelik Sonuçlar 30
Öneriler 32
KAYNAKÇA 34
EKLER 38
EK-1. Uzman Görüşü Alma Formu 38
EK-2. Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Kullandığı Tezene Tavırlarının Bağlama Çalgı Eğitiminde Kullanılabilirliğini Belirlemeye Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 42
ÖZ GEÇMİŞ 43

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. "*Yıldızeli Havası" İsimli Ezginin Notaya Alınmasının Güvenirliğine İlişkin Uzman Görüşleri*.....19

Tablo 2. *Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanımına İlişkin Görüşler*.....27

Tablo 3. *Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanımının Nasıl Sonuçlar Oluşturacağına İlişkin Görüşler*.....28

Tablo 4. *Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanımının Kültürel Aktarıma Yönelik Katkısına İlişkin Görüşler*.....28

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. *Yıldızeli Tavrı* 23
Şekil 2. *Yıldızeli Tavrının Kullanıldığı Tel Grupları* 26

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Dünya üzerindeki halk müzikleri içerisinde özel bir konumu ve önemi bulunan Türk halk müziği ses sistemi olarak komalı (mikrotonal) bir ses sistemine dayalı olan ses dizileri, ritimsel olarak birçok çeşitli birleşimlerden oluşmuş ritmik yapısı, farklı seslendirme özelliklerine sahip halk çalgıları, halk ezgileri ve konuları bakımından çok zengin çeşitlilik gösteren unsurlardan meydana gelmektedir (İnanıcı, 2017, s. 7). Demirsipahi (1975) halk müziğini halkın kendi içinden yetişmiş, halka gerek yaşantılarıyla gerek yazdıklarıyla mal olmuş bazılarının isimleri unutulmuş, ulusal olarak ölçüler ve ritim kurallarıyla, özel şekillerden meydana getirdikleri eserlere halk müziği denir" biçiminde tanımlamıştır. Sarısözen'in (1962) tanımına baktığımız zaman meydana gelen olaylardan dolayı ele aldığı, "konu olarak yeryüzünde olan doğal, tabi ve sosyal olayların hepsine halk musikisinde yer verilir" biçimindedir.

Dünya halk müziklerindeki yapısal ortak özellikleri Türk halk müziğinde de görmek mümkündür. Coşkun (1984) ortak özelliklere dayalı olarak bu müzik kültürünün "özel çalgıları, çalış ve söyleyiş tavırları ve geniş bünyesiyle ulusal vasıfları taşıyan, halk biliminde olan diğer konularla birlikte oluşan, yöresel müziklerin birleşimiyle meydana gelen müzik türüdür" biçiminde tanımlamıştır. Bu müzik kültürünün içerisinde bulunan önemli unsurlardan biri de çalgılardır. Türk halk müziği çalgılarını ses üretme biçimlerine bağlı olarak telli, üflemeli ve vurmalı olarak çeşitli başlıklar altında toplamak mümkündür. Telli çalgılar içerisinde en yaygın kullanılan çalgı bağlamadır.

Bağlama oldukça köklü bir müzik aletidir. Avrupa'dan Asya'ya doğru geniş ve yaygın bir coğrafyada farklı isim ve türleriyle kullanılmış ve hâlen daha kullanılmaktadır. En yaygın şekilde görüldüğü yer Anadolu'dur. "Üç telli ve tezene ile çalınan bir saz" olarak açıklanan bağlama (Türk Dil Kurumu, 1998, s. 196), köklü bir tarihe sahiptir ve Türk halk çalgıları içerisinde geniş bir coğrafyada, yaygın şekilde kullanılır. Özbek (2014), Türk halk çalgılarından olan bağlamanın en kapsamlı ve en eski çalgılardan olduğunu vurgulamıştır (s. 22). Bağlama seslendirme geleneği, Anadolu musiki tarihinde, Türk ezgi folklorunun geleneği kadar eskidir. Bölgelere yayılışı da çok kuvvetli olmuştur. Anadolu'da geleneksel Türk müziği kültürü ile harmanlanmış ve özellikle halk ozanları tarafından günümüze kadar ulaşmıştır. Halk ozanları halkın içinde usta çırak ilişkisiyle yetişen toplumun sevinçlerini hüzünlerini, kederlerini, düğün,

toy ve eğlencelerini kendilerine has üsluplarıyla yansıtmaya çalışan kişilerdir (Günay, 1993, s.27). Tüfekçi'ye (1983) göre müzik ve onu icra etme aracı olan bağlama halk ozanlarının şiir okumasındaki yardımcılarıdır (s. 328).

Anadolu halk ozanlığı geleneğinde bağlamanın ehemmiyeti, halk ozanlarının saz aşığı olarak isimlendirilmesiyle somutluk oluşturmaktadır. Halk ozanları sanat üretimlerinde yardımcı unsur olarak kullandıkları bağlamayı seslendirirken yaşadıkları bölgelere bağlı olarak kendilerine has tezene tavırları kullanmışlardır. Bu tezene tavırları incelendiğinde, halk ozanlarının bulundukları bölgenin kültürel ve yöresel müzikal yapısını çeşitli müzikal form ve tezene çalım tavırlarıyla yansıtmış oldukları görülmektedir. İçerisinde zengin çeşitlilik gösteren bu tezene tavırlarının öğretimi geleneksel öğretim biçimi olan usta-çırak ilişkisi içerisinde sürdürülmeye çalışılmaktadır. Sistematik bir öğretim modeli içermeyen usta-çırak yaklaşımı, halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının tespiti ve bağlama öğretiminde kullanımı düşüncesini yeterince karşılamamaktadır. Bağlama eğitimi ile ilgili alan yazın incelendiğinde, halk ozanlarının kullandığı tezene tavrının "Âşıklama" olarak isimlendirildiği ve yalnızca bir tavra indirgendiği, akademik düzeyde bağlama öğretiminde ise halk ozanları tarafından kullanılan tezene tavırlarına yeterince yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda, halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının tespit edilmemiş olması ve bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanılmaması bu çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının tespiti ve tespit edilen bu tezene tavırlarının alan uzmanı akademisyenlerin görüşlerine dayalı olarak bağlama eğitiminde kullanılabilirliğinin incelenmesidir.

Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi "Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandığı tezene tavırları hangileridir ve bağlama eğitiminde kullanılabilirlik durumları nedir?" şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın problem cümlesine dayalı olarak şu sorulara yanıt aranacaktır:

- Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırları hangileridir?
- Erzurum yöresi halk ozanları, bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını hangi akort sisteminde uygulamaktadırlar?
- Erzurum yöresi halk ozanları, bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını hangi tel grubunda seslendirmektedirler?

- Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını, bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanmak mümkün müdür?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Alan yazın incelemesi sonucunda, Erzurum bölgesi halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının tespit edilmediği ve bağlama eğitiminde kullanılabilirliği yönünde bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Erzurum bölgesi halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının tespit edilerek bağlama eğitiminde kullanılabilirliğine yönelik yapılan bu çalışmanın, müzik eğitimi kapsamında bağlama çalgı öğretimine sunacağı katkılar açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca "Millî kültüre ait bölgesel ve ulusal unsurları eğitim aracı olarak düzenleme veya uygulayabilmeye yönelik çalışmalar" ile ilgisi olduğu düşünüldüğünden Âşık-ozan geleneğinin temel çalgısı olan bağlamada kullanılan tezene tavırlarının tespitinin, yerel ve ulusal kültür öğelerinin eğitim aracı olarak değerlendirilmesi konusunda da alana katkı verebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

- Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarını belirlemeye yönelik üç halk ozanıyla ve Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının bağlama eğitiminde kullanılabilirliğinin belirlemeye yönelik üç alan uzmanı akademisyenle,
- İçerik açısından, Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırları içeriğinde yer alan Yıldızeli tavrıyla,
- Kapsam açısından, Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırları içeren eserlerle,
- Yöntem açısından, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseniyle sınırlıdır.

Terim ve Tanımlar

Tezene: Geçmişte kiraz ağacı kabuğundan, günümüzde ise plastikle yapılan bağlama seslendirmede kullanılan yardımcı araç (Köyoğlu, 2002, s. 3).

Tezene tavrı: Yörelere özgü bağlama seslendirme biçimlerinde, tezenenin alttan ya da üstten vurulması, tele taktırma, senkoplu seslendirme özellikleri (Emnalar, 1998).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmaya ışık tutacak olan Türk Halk müziği, Türk Halk çalgıları, Ozanlık geleneği, Erzurum müzik kültürü, Bağlama eğitimi ve ilgili araştırmalara ilişkin konulara yer verilmiştir. Ayrıca, araştırma konusunu içerisinde yer alan ilgili alan yazın ve ilgili araştırmalar ele alınmıştır.

Türk Halk Müziği

Türk halk müziği, halkın duygu ve düşüncelerinin açık, içten bir yorumla düşünce yapısını, yaşam biçimini, ümidini, özlemlerini ifade eder. Türk halk müziği ele aldığı konular bakımından doğal ve sosyal konularla ilgilenir; halkın hayatını, doğumdan ölüme kadar içine alan bir konu genişliğine sahiptir. Halkın içinde yaşadığı doğal, toplumsal çevre, sevgi, aşk, ayrılık, ölüm, kahramanlık, değişik insanî durumlar, felaketler, yıkımlar, kısacası halkın ilgisini çeken her şey, halk müziğinin konularını oluşturur. Toplumların yaşadığı gelişim dönemleriyle meydana gelen halk müziği köy ve obada yaşayan halklar tarafından oluşum göstermiştir. Halk müziği incelendiğinde insanların yaşamış oldukları coğrafi, sosyal ve ekonomik koşullara yönelik çeşitli özelliklerin aktarımını sağlayacak biçimde gelişmiştir (Küçüköncü, 2010, s.1). Özbek (2014), Türk halk müziğini, "Toplumun estetik eğilimini gösteren, bir taraftan toplumun oluşturduğu, öte taraftan sevip benimsediği ve dinlediği müzik." (s. 87) biçiminde tanımlamıştır. Yönetkenin Türk halk müziği tanımı ise, "Dünya'daki halk müzikleri içerisinde Türk halk müziğinin yeri çok özel ve zengin olduğunu, gerek modalmetrik yönden olduğu gerekse yapı ve form bakımından da büyük özellikler taşıdığını, zengin ve çok çeşitli çalgılara sahiptir" (Hoşsu, 1997, s. 5) şeklindedir. Kaygısız (2000) ise Türk halk müziğini, Türküler, oyun havaları, koşma ve maniler, seyredilen törenlerde kullanılan müzikler ve de oyun müziklerinden oluşan toplumun gündelik yaşam şeklini ele alan gerek sözlü, gerek sözsüz, oyun ve dansı içinde barındıran müzikleri kapsar (s. 176) biçiminde tanımlamıştır.

Türk Halk Müziği Çalgıları

Anadolu'da genellikle yaygın olarak telli, üflemeli, yaylı ve vurmalı çalgıların kullanıldığı görülmektedir. Doğu Anadolu bölgesinde halkın kulanmış olduğu çalgılara bakıldığında genellikle Bağlama, zurna, davul, mey gibi Türk halk müziğini daha öznel yansıtan çalgılar kullanılmıştır. Türk halk müziği çalgıları içerisinde yer alan telli çalgılar icra

şekillerine göre mızraplı ve yaylı olmak üzere ikiye ayrılır. Bununla birlikte üretim tekniğine bakıldığı zaman; deri kapaklı ve tahta kapaklı olarak iki kısma ayrılmaktadır (Emnalar, 1998, s. 56).

Bağlama Ailesi. Türk müzik kültürünün yaygın olduğu yerlerde kullanılan ve telli mızraplı halk çalgıları kategorisinde yer alan bağlama, Orta Asya'dan Anadolu'ya göçleri esnasında Türklerin diğer toplumlarla etkileşimi ile şekil almış ve günümüze kadar da varlığını sürdürmüş bir çalgıdır (İnanıcı, 2013, s. 5). Türk halk müziği çalgıları içerisinde yaygın olarak kullanılan bağlamayı Özbek (2014) şöyle tanımlamaktadır; "En yaygınca çalınan ve en eski olarak bilinen telli-tezeneli Türk halk müziği çalgısıdır". Bağlama her ne kadar telli-tezeneli çalgı ailesi içerisinde konumlandırılsa da aslında elle seslendirme tekniği de tezeneli çalma tekniğiyle aynı geçmişe dayanmakta, hatta Parlak'a (2001) göre bu tekniğin İslamiyet öncesinde de izlerine rastlanmaktadır.

Türkülerin farklı yöre ve bölgeler söz konusu olduğunda farklı karakteristik özelliklere bürünmesi halk müziğinde yöresel tavır olarak adlandırılır. Bahsedilen yöresel tavırlar ise bağlamada çeşitli tezene vuruşları ile icra edilir (Oral, 2010, s. 22). Bu tezene vuruşları bağlama ailesi içerisindeki telli tezeneli bağlamalarla çalınır. Her yörenin kendine has bağlama çalım tavırları bulunur. Anadolu'da yaşayan toplumun kültürel geçmişini, hislerini, fikirlerini duru ve dikkat çeken yönleri ile ifade eden, oldukça köklü bir geçmişe sahip olan bağlama, en önemli değişim ve gelişim sürecini zengin kültürlere ev sahipliği yapan Anadolu'da yaşamıştır (Parlak, 2000, s. 1). Bağlama ailesi aşağıdaki isimleri belirtilen sazlardan meydana gelir.

Meydan Sazı. Bağlama ailesinin içerisinde bulunan en büyük saz olarak bilinir. Özellikle meydanlarda icra edildiği için bu isimle anılmıştır. 12 tel takıldığından dolayı 12 telli olarak bilinen bu sazda yaklaşık 30-32 adet perde vardır. Tel boyu ise 112-115 cm'dir. Ayrıca bas telleri takılır (Emnalar 1998, s. 75).

Divan Sazı. Meydan sazının göre biraz küçük olarak bilinir. Üç takımdan dokuz tane teli vardır. Meydan sazı temel alındığında 4 ses tizdir akort sistemi. Form olarak boyu 49 cm, sap boyu olarak 65 cm, tel boyu 104 cm, form eni ve derinliği ise 31,5 cm' olarak kullanılır (Açın, 1982).

Bağlama. Anadolu toplumunda en çok olarak bilinen, çalınan Türk halk çalgısıdır. Teller üçer adet veya ikişer adet şekildedir. Perde sayısı 18-24 adettir. Düzenleri Orta ve üst tellerde yapılacak çeşitli akort biçimleriyle çeşitli düzenlerde çalınabilir. Ses aralığı olarak 2 oktavdır (Emnalar 1998, s. 79).

Tanbura. Divan sazına nazaran bir oktav, bağlamaya göre ise dört ses olarak tizdir. Genellikle 586 frekanslı (RE) sesine akort sistemi kullanılır. Formu boy olarak 38 cm, sap boyu olarak 50 cm, tel boyu olarak 80 cm, form eni ve derinliği ise 22,8 cm' olarak kullanılır (Açın, 1982).

Cura. Türk halk müziği içerisinde en çok kullanılan bağlama familyası içerisinde bulunan çalgılar içinde en küçüğüdür. Genel olarak iki gruptan üç takım olmak üzere altı telli olarak kullanılır. Alt tellere nazaran üst iki tel tam dörtlü pes olarak kullanılabilir (Özbek 2014, s. 128).

Bağlamada Kullanılan Tezene Tavırları

Türk Dil Kurumu (1998) sözlüğüne göre tavır, "durum, hal, vaziyet," (s. 2155) biçiminde açıklanmıştır. Türk halk müziğine bakıldığı zaman ise "Tavır, bir ezginin, eserin yöresinin, türünün ve biçiminin gerektirdiği gibi çalınmasını sağlayan seslendirme yöntemidir. Bu yöntemi uygularken takınılan hallerin tamamıdır" (Özbek, 2014, s. 175).

Âşıklama Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Doğu Anadolu bölgesi halk ozanlarına özgü bir çalım şeklidir. Genel olarak Türk Halk Müziği içerisinde semah ve deyişlerin icra edilmesi esnasında kullanılan bir tavırdır. Âşık tezene tavrı şeklinde bilinen bu tavrın en belirgin özelliğine baktığımız zaman, tezenenin aşağıdan yukarı olarak tellerin tamamını tarayarak çalınmasıdır. Âşıklama tavrı ile seslendirilen eserler genel olarak semah ve deyiş formunda olduğu görülmektedir (Oral, 2010, s, 26). Âşıklama tavrındaki eserlerin genellikle usul kalıpları 2/4, 4/4 ve 7/8'liktir" (Karkın vd. 2014).

Konya Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Konya tavrında tempo olarak oldukça yüksek seyreden ezgilerde temelde zeybek tezenesi duyulsa da tezene tutan elin yaptığı hareketin son aşamasında üst tel grubuna uygulanan takma hareketi ve tüm yapılan bu eylemin sürekliliği farklı bir uyuma sebebiyet verir. Teknik olarak açıklamak gerekirse tezenenin bitimine kadar üç aşamanın varlığı görülmektedir. En dikkat edilmesi gereken ise takma hareketinin bir önceki tezenenin devamı olduğu ve eli kaldırmadan yapılması gerektiğidir. Konya ezgilerinde tezene hemen her kümeye uygulanır (Güldaş, 2012, s. 38).

Yozgat (Sürmeli) Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Yozgat tavrı, sürmeli adıyla bilinir. Bu teknik, trillerle senkop yapılarak icra edilir. Tril sayesinde notanın bir üst perdesi çok seri şekilde tezene ile senkronize şekilde titreştirilir. Yozgat tezene tavrına bakıldığında tezenenin çok kısa süre içerisinde 64'lük notaları alt üst olarak peş peşe vurulmasına, yani trillerin tezene vurularak oluşmasıdır (Yener, 2003, s. 78).

Kayseri Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Kayseri yöresine has olan bu tezene kalıbı (tril kümesi), dörtlük bir sürenin tril, diğer dörtlük kısmın 16'lık "sus" ve "darp"lı olarak iki zamanlı biçimindedir. Bu yöresel tezene tavrının trilin akabinde kullanımda "sus" veya "darp" kullanırken tezeneyi tutan elde bağlamanın göğüs bölgesinde bir daire çizmesi bağlamayı, eseri seslendiren kişide daha esnek çalma durumunu getirir. Kayseri yöresi türkülerinin ezgilerinin yapısal farklılıkları nedeniyle tril kümesinin başta veya sonda olabilir ayrıca sürekli "sus" bulunan bölümlerinde kullanıldığı görülmektedir (Kaya, 2011, s. 298).

Karşılama (Rumeli) Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Rumeli bölgesine özgü sekiz zamanlı ve on altı zamanlı türkülerde görülen bu teknik, hareketli ve ritmik bir doku oluşturur. Yörede kullanılan çalgı çeşitliliği içerisinde böylece bağlamaya özgü bir teknik gelişmiştir (Oral, 2010, s. 25).

Ankara (Fidayda) Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Karar sesinin duyulması Fidayda olarak da bilinen Ankara tavrında temel teknik özelliktir. Karar sesi, takma denilen tezene vuruşu sayesinde ezgi boyunda duyulur. Ayrıca ezginin yapısı ve icrasına uygun olarak "sus" şeklinde ilk vuruşta da duyulabilir (Ekici, 2006, s. 157).

Teke Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Teke tavrı, genellikle 9/16 türkülerin görüldüğü fakat aynı zamanda 7/8, 5/8, 2/4 örnekleri olan tür olarak bakıldığı zaman; Teke Türküleri, "Teke zortlatması", "Teke zeybekleri", "Kabaardıç", "Gurbet havaları" ve "Dımıdan" gibi çeşitleri türleri olan bir tavırdır. Genellikle akdeniz bölgesinin batı kısmında görülür. Bu yöre Teke yöresi olarak bilinir, aynı zamanda bu bölge kültürü bu isimle bilinir. Teke Zortlatması 9/16'lık ölçüdeki ezgilerden oluşur. Hareketli olan oyunlarla benzerliği bulunur (Altuğ, 1999, s. 37).

Zeybek Tavrı İçindeki Tezene Vuruşları. Zeybek tavrı çok geniş ve yaygın bir bölgede görülür. Zeybek tavrı hem sözel ve aynı zamanda çalgısal bir türdür. Seslendirme sırasında kullanılan zeybek mızrabı bu tavrı belirleyen en önemli ögedir. Ekici (2006), zeybek hakkında şöyle söylemektedir; "Ege bölgesine bakıldığı zaman 9/2'lik ya da 9/4'lük ritimde çalınan zeybekler ağır zeybek olarak, çalım tavrı açısından hareketli ve hızlı çalınan 9/8'lik ve 9/16'lık olan zeybeklere ise kıvrak zeybek ya da yürük zeybek olarak anılır" (s. 157).

Halk Ozanlığı Tarihçesi

Türk toplumu ve sanat tarihi geleneğine bakıldığında Âşıklık geleneği, müzik ve şiirin ahenkle birleşmesiyle meydana gelen bir halk sanatıdır. Âşıklık" ve "Gelenek" kelimelerinin sözlükteki anlamları ise, "Gelenek"; "bir toplumda öteden beri süre gelen kuşaktan kuşağa iletilen, genellikle yaptırım gücü olan kültürel birikimler, alışkanlıklar, töre, bilgi ve

davranışların bütünüdür" (TDK, 1989, s. 831). "Âşıklık" ise, "sözlü şiir ritüeline bağlı kalarak düzüp koştuğu şiirlerini, eserlerini saz eşliğinde çalıp söyleyen halk şairi" (Özbek, 2014, s.16) şeklinde bilinir. Tarihi kökenlerine baktığımız zaman baksı, şaman, kam ve bahşı gibi isimlerle bilinir ve de kopuz veya vurmalı çalgılarla şiir icra etme geleneği olan ozanlık geleneği, geçmişten günümüze kadar süregelmiş köklü bir gelenektir. Türk halk müziği ve edebiyatının bilinen en eski sanatçı topluğunu oluşturan halk ozanları, zaman içinde ki şartların değişmesiyle birlikte âşık ismini almış ve daha önce sorumluluk alanında bulunan din adamlığı ve hekimlik gibi pek çok önemli görevi yine zaman içinde ortaya çıkan kişilere bırakmışlardır. Günümüzde ozan ve âşık ifadeleri birbirinin yerine, tercihli ya da birbirine karıştırılarak kullanılmaktadır.

Âşıklar, günümüze kadar içinde yaşadıkları toplumun, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşantılarına yönelik duygu ve düşüncelerini aktarmaya çalışan kişiler olarak, dünle yarın arasında bugünün adeta bir köprüsü niteliği taşırlar. Âşıklar, âşıklık geleneğini geçmişten bugüne kadar taşımaya çalışmışlardır. Türk âşıklık geleneği usta-çırak ilişkisi biçiminde günümüze kadar gelmiştir. Âşıklık geleneğinin temsilcileri olan âşıklar ustalarından öğrendiklerini, gördüklerini bir anlamda ustadan aldıkları malları, çıraklarıyla geleceğe taşımaya çalışmışlardır. Geçmişten günümüze kadar söz medeniyetimize çok büyük katkıları olan âşıklarımızı ve âşıklık geleneğini, daha sonraki yüzyıllara ve gelecek kuşaklara aktarmak için bu geleneğe ve âşıklarımıza sahip çıkılmalıdır (Heziyeva, 2010, s.85).

Halk Ozanlığının Tanımı

Ozanlık geleneğiyle alakalı yapılan çalışmalarda ifade edilen anlam, farklı Türk topluluklarında farklı adlarla anılan bu sanatkâr zümrenin, Türklerin ilk müzisyen ve şair topluluğudur (Gazimihal, 197, s. 46). Yardımcı (2014), halk ozanlığının tanımını şu şekilde yapmıştır; " Halk ozanı, doğuştan bir ilhamla üretici, doğaçtan söyleyen, kıvrak zekâlı kişilere verilen isimdir. (s. 2).

Halk Ozanlığının Toplumsal İşlevi

Türk kültüründe kökleri Orta Asya'da kopuz eşliğinde şiir söyleyen ozanlara dayanan halk ozanlığı geleneğinin toplumsal işlevinin, 20. yüzyıl'dan sonra gerek sanayileşme gerek köyden kente başlayan göçlerle bazı değişim ve dönüşümlere uğradığı söylenebilir. Yaşamış oldukları dönemin siyasi, sosyal ve ekonomik şartları, halk ozanlarının geleneksel ozanlık anlayışından uzaklaşmasını ve eserlerini bu anlayış içerisinde üretmeye sebep olmuştur. Bir milletin hayatında halk ozanları ülkede yaşayan farklı etnik grupların birbirlerine bağlanmasında adeta bir harç vazifesi görür. Milleti oluşturan bireyler, birlik ve beraberliklerini korudukları sürece ayakta dururlar. Toplumun birlik ve beraberliğinin korunması, geçmişi

dönemi bilmek, ortak dil, din ve bayrağa sahip olmak; örf, âdet ve geleneklere bağlı kalmakla mümkündür. Bundan dolayı Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve bu geleneğin içerisinde yetişen ozanlar, yaşadıkları toplumda milli birlik ve beraberliğin sağlanması bakımından önemli işlevler görürler.

Halk Ozanlığının Bugünkü Durumu

Halk ozanlığı geleneğinin bugünkü durumuna yönelik olarak, değişen hayat şartları toplumsal koşullar ve sanayileşme etkisiyle toplumdaki değişim dönüşümle günümüzde ozanlık geleneği eski popülerliğini kaybetmeye yüz tutmuş olduğu söylenebilir. Âşıklar, âşıklık dışında hayatlarını idame ettirmek için yapmış oldukları mesleği bu süreç içerisinde yaşamış oldukları çok büyük sorunlar arasında görmektedirler. Âşıklar, özellikle yaptıkları mesleklerden ötürü zaman yetersizliği, ağır işlerde çalıştıklarından dolayı yaşadıkları bedensel zorluklar ve maddi yetersizlikleri, âşıklık sürecinin önündeki en önemli engeller arasında görmektedirler (İnanıcı & Çalmaşur 2021, s.17). Âşıklığı meslek olarak icra edenlerin sayısı gün geçtikçe azalmıştır. Farklı bir işle geçimini sağlamaya çalışan âşıklar zaman ayırabildikleri kadar gelenekle ilgilenmeye çalışmaktadırlar (Fidan, 2016, s. 25). Artun (2002), âşıklık geleneğinin zayıfladığını, usta çırak ilişkisinin zayıfladığını, yeni âşıkların geleneği tam olarak öğrenemediklerini ve uygulayamadıklarını belirtmiştir. Yapılan araştırmada âşıkların bu geleneği mesleki olarak sürdürmedikleri, tamamına yakınının ağır işlerde çalıştığı ve yaptıkları meslekten ötürü âşıklık geleneği ve bu geleneği sürdürmek için zaman bulamadıklarını belirtmişlerdir. Benzer bir sorun Fidan'ın (2016) araştırmasında da ortaya konmuş, âşıkların birincil olarak yaptıkları mesleklerindeki yetersiz kazançlarının yanı sıra medya sektöründen de yeterince kazanç elde edemedikleri görülmüştür. Araştırma sonucunda bazı âşıkların yaşlılık ve âşıklığa gereken ehemmiyetin verilmemesi gibi nedenlerle motivasyonel sıkıntılar çektikleri belirlenmiştir. Artun (2002) âşıkların, gençlerin geleneğe olan ilgisizliğinden yakındıklarını, gençlerin beğenisini kazanmaya çalıştıklarını, medyanın kendilerine gereken ehemmiyeti vermedikleri gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Erzurum'da Âşıklık-Ozanlık Geleneği

Ozanlık geleneği Türk kültür tarihi içinde en eski ve köklü gelenekten biridir. Bu kültür tarihi serüven içerisinde geçirdiği kültürel değişim sonucu "Âşıklık Geleneği" şeklinde devam etmiştir. Hayat bulduğu Orta Asya bozkırlarında bu kültür geçirdiği muhtelif değişim ve dönüşüm sonucu bu hüviyetini kazanmıştır. Âşıklar, kültür temsilcilerinin en önemlileri arasında yer almaktadır. Âşık, Türk halk edebiyatında yaklaşık olarak 16. yüzyılın başlarından itibaren beliren bir sanatçı tipidir. Bu yönüyle eski destan geleneğini sürdürmek, başka bir

yönüyle sevda şiiri söylemekle görevlendirilmiştir (Sezen, 2007, s. 340). Âşıkların başlıca özelliği, eskilerin "irticalen" dedikleri yolla düşünüp vakit geçirmeden şiir söylemeleridir. Âşık kelimesinin genel anlamının yanında özel anlamı da vardır. Son yıllarda bu özel anlam yerine "halk ozanı" sözü kullanılmaktadır. Önceleri 'saz şairi', 'halk şairi' gibi deyimler sıklıkla kullanılmıştır (Boratav, 1973, s. 21).

Erzurum bölgesinde müzik kültürü kuşaktan kuşağa aktarılmış ve günümüze kadar ulaşmıştır. Bu aktarımda edebiyatımızın ve kültürümüzün önemli temsilcileri olan Âşıkların büyük ölçüde etkisi söz konusudur. Erzurum yöresinde başta Emrah, Sümmani, Reyhani, İhsani, Ruhani, Nihani ve Gülhani olmak üzere çok değerli âşıklar yetişmiş ve gelenek bugünkü temsilcileri ile yaşatılmaya çalışılmaktadır. Ölüm, sevda, hasret, sevgi ve ilahi aşk başta olmak üzere halk kültürünün önemli konularını sazları ve beyitleriyle kuşaktan kuşağa aktaran halk ozanları, âşıklık geleneğinin devam etmesi ve bu kadim geleneğin yaşaması için asırlar boyunca önemli kültürel aktarıcılar olmuşlardır.

Erzurumlu Halk Ozanları. 18. Yüzyılın sonuna doğru Erzurum'un Tambura köyünde dünyaya gelen Âşık Erzurumlu Emrah 1854'te Niksar'da yaşamını yitirmiştir (Köprülü, 1962, s. 391). Başlıca eserleri şunlardır: "Çığrışır Bülbüller Gelmiyor Bağban", "Bir Sabah Uğradım Göl Kenarına" (Artun, 2002).

1928 yılında Erzurum'un Şenkaya ilçesinin (1950 yılına dek Sarıkamış'a bağlı olan) Çermik (Kaynak) köyünde dünyaya gelen Âşık Mevlüt Şafak (İhsani) 07 Kasım 2010' da yaşamını yitirmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Döne Döne", "Nice Yıldır Yürümeyen Kervanım" (Düzgün, 1997, s. 11).

1860-1915 yılında Erzurum'un Narman kazasının Samikale köyünde dünyaya gelen Âşık Hüseyin Kasımoğulları (Sümmanî) yine bu köyde 5 Ocak 1915 yılında vefat etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Ceylan Gözlerine Kurban Olduğum", "Çoktan Beri Terki Vatan Olmuşam" (Yardımcı, 2008, s. 68).

1885 yılında Erzurum'un Şenkaya kazasının Güreşken köyünde dünyaya gelen Âşık Mustafa Gedik (Bardızlı Nihani) 1967 yılında yaşamını yitirmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Çıkarım Bakarım Efgan Görünmez", "Bir Mektup Yaz N'olur Şehr-i Afgan'a" (Solmaz, 2009, s. 70).

1932 Erzurum'un Pasinler ilçesinin Alvar köyünde dünyaya gelen Âşık Yaşar Yılmaz (Reyhanî) Bursa'da 2006 yılında vefat etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Ey Rüzgâr Gider İsen Canana Söyle Beni", "Diyarı Gurbette Düş Oldu Yolum".

1931 yılında Erzurum'un Tortum ilçesinde dünyaya gelen Âşık Mustafa Temel (Ruhanî) Erzurum ilinde ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Başım Sana Birkaç Sözüm Var", "İzin Ver Elime Alayım Sazı".

1948 yılında Erzurum'un Şenkaya ilçesinde bulunan Kaynak köyünde dünyaya gelen Âşık Nuri Çırağı (Çırağı) hâlen aynı ilçede ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Gördüklerim", "Kar Çiçekleri".

1937 yılında Erzurum'un Narman ilçesinde dünyaya gelen Âşık Hüseyin Yazıcı (Sümmanioğlu) aynı ilçede vefat etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Güneş Var (Bir Çark Var Yorulmaz Durmadan Döner)", "Sakın Başkasını Gel Görme Hakir".

1940 yılında Horasan'ın Hoşap (şimdiki adı Dönertaş) köyünde dünyaya gelen Âşık Nuri Merami (Merami) aynı ilçede vefat etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Dedim Gönül Çok Dolandın", "Vücut Bir Gemidir Kafa Bir Kaptan".

1945 yılında Erzurum'un Narman ilçesinin Samikale köyünde dünyaya gelen Âşık Nusret Sümmanioğlu (Toruni) aynı ilçede vefat etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Yine Bahar Geldi Söküldü Dağlar", "Yalan Dünya Sana Daha İnanmam".

1952 yılında Erzurum'un Narman ilçesinin Koşa (şimdiki adı Toygarlı) köyünde dünyaya gelen Âşık Fuat Özdemir (Çerkezoğlu) aynı ilçede ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Bir Leyla'ya Âşık Oldum Engelli Yoldayım Ben", "Çakır Diken Batmış Sevdiğim Güle".

1950 yılında Erzurum'un Pasinler ilçesinin Göl buluş (şimdiki adı Yayladağ) köyünde dünyaya gelen Âşık Sıtkı Eminoğlu (Eminoğlu) Erzurum ilinde ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Kara Bahtım", "Vatanın Tarihini Gökte Uçan Kuşa Sor".

1954 yılında Erzurum'un Şenkaya ilçesinin Gaziler köyünde dünyaya gelen Âşık Erol Ergani (Ergani) Erzurum ilinde ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Geldim Sizin İle Sohbet Etmeye", "Çoruh Evladımı Ver Bana".

1958 yılında Erzurum 'un Tortum ilçesinin Esen Durak köyünde dünyaya gelen Âşık İsrafil Daştan Erzurum ilinde ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Hey Candan Sevdiğim Gül Yüzlü Yarim", "Yunus Emre/Taptık Bahçıvanın Emre Bağında".

1962 yılında Erzurum'un Çat ilçesinin Yavi köyünde dünyaya gelen Âşık Ayhan Kırbaş (Yanık Ayhan) Bursa ilinde ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Akşamın Zifiri Karanlığında".

1952 yılında Erzurum'un Oltu ilçesinin Narman kale (şimdiki adı Ünlükaya) köyünde dünyaya gelen Âşık Feyzullah Taştekin (Pervani) aynı köyde ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Emrah /Bu gün benim hatırıma", "Corona Türküsü.

1963 yılında Erzurum'un Oltu ilçesinin Çatak Köyünde dünyaya gelen Âşık Erol Şahiner (Şahiner) Erzurum da ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Muhabbeti Can Evimde Saklarım".

1961 yılında Erzurum'un Aşkale ilçesinin Dereköyü'nde dünyaya gelen Âşık Rahim Sağlam (Rahimi) Erzurum ilinde ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: 'Kaldı /Telefon Hatları Kapandı Yarim", "Yaylaya Yaylaya/ Bahar Geldi Bizim Eller".

1966 yılında Erzurum'un Oltu İlçesi Ünlükaya köyünde dünyaya gelen Âşık Temel Şahin (Türabı) Bursa'da ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: '"Gönül/Ne Olursun Beni Dinle", "Kitabım /Her Akşam Hasretle Aldım Okudum".

1946 yılında Erzurum'un Pasinler ilçesinin Yayladağ köyünde dünyaya gelen Âşık Mehmet Sarıgül (Gülhani) 2010 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Felek/Çok Aradım Bulamadım Mekânın Yerin Felek", "Âşıklık/Âşıklık Âdem'le Havva'dan Kaldı".

1944 yılında Erzurum'un Pasinler ilçesinin Porsuk Köyü'nde dünyaya gelen Âşık İbrahim Topal (Dermani), 2004 yılında Erzurum da hayatını kaybetmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Zikret Mevla'yı Mevla'yı", "Derttir Dediler".

1946 yılında Erzurum'un Oltu ilçesine bağlı Topkaynak köyünde dünyaya gelen Âşık Cengiz Ay (Yareni) İstanbul'da vefat etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır: "Benim anam Erzurumludur", "Çok şehitler verdik aldık vatan".

1929 yılında Erzurum'un Şenkaya ilçesinin Gaziler köyünde dünyaya gelen Âşık Vehbi Polat (Mihneti) 1993 yılında Ankara'da ölmüştür. Başlıca eserleri şunlardır: "Olur/Kırk Yılın Birinde İki Laf Etsem", "İnilti".

1960 yılında Erzurum'un Oltu ilçesinin Aşağıçamlı köyünde dünyaya gelen Âşık İhsan Yavuzer (Yavuzer) Erzurum'da ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Aramızda/Kavuşmamız İmkânsızdır Sevdiğim", "Ne Olur/Kurban Olam Bülbül Senin Sesine".

1964 yılında Erzurum'un Aşkale ilçesinin Güllüdere köyünde dünyaya gelen Âşık Mevlüt Culfa (Merdoğlu) Erzurum'da ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Neyini Sevdim", "Ayşe Erzurum'a Gelin Olaydı".

1962 yılında Erzurum'un Oltu ilçesinin Topkaynak köyünde dünyaya gelen Âşık Ayhan Ay Erzurum'da ikamet etmektedir. Başlıca eserleri şunlardır: "Cehennem Ücretli Cennet Bedeva", "Mehmetciğe Dua".

Bu bilgiler, Erzurum ilinde ikamet eden âşıklarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, bağlama öğretiminde tezene ve tavır konularına yönelik yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Yaşar (2011), "Temel bağlama öğretiminde kullanılmakta olan ve önerilen tezene tekniğinin öğrencilerin bağlama çalma becerilerine etkisinin incelenmesi" adlı çalışmasında "Temel Bağlama" derslerinde öğrencinin uygulayacağı tezene tavrıyla alakalı bir model önerisinde bulunmuş ve araştırmada başlangıç bağlama öğretiminde önerilen tezene tavrının, kullanılan tezene tavrına nazaran başarılı olduğu sonucuna varmıştır. Haşhaş (2013), "Bağlama öğretiminde tutuş mızrap (tezene) tutuş-vuruş taraflarının yeri ve önemi üzerine bir inceleme'' adlı çalışmasında çalma esnasında tutuş, tezene tutuş ve tezene vuruş yönlerinin ehemmiyetli olduğu, tezene tutuşunun ehemmiyetinin (yanlış bir tutuşla oluşabilecek icra sorunları açısından vb.) anlatılmasının önemli olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Algı (2006), "Üniversitelerimizde bulunan eğitim fakültelerine bağlı olan müzik eğitimi ana bilim dallarında bağlamada yöresel tezene tavırlarının icra durumlarına yönelik bir çalışma'' isimli çalışmasında yöresel tezene tavırlarıyla alakalı bugüne kadar yeterli sayıda çalışmalar olmadığı, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarında icra edilmeye çalışılan yöresel tezene tavırlarının sırasının, öğrencilerin icra esnasında gelişim evrelerine ve tezene tavırlarının kendi içerisinde ki kolaylık zorluk durumlarına biçiminde iki şekilde oluştuğu; Üniversitelerin Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarında, yöresel tezene tavırlarının öğretiminde çeşitli zorluklar çekildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnanıcı (2017), "Bağlama eğitiminde yöresel tavırların öğretimine yönelik bir model önerisi'' adlı çalışmasında Silifke tavrının öğretiminde hazırlanan etütlerin öğrencilerin Silifke tavrını seslendirme performanslarını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldız (2018), "Keskin yöresi bağlama icrasında görülen tezene tavırlarının bağlama öğretiminde kullanılması" isimli çalışmasında bağlama icrası esnasında görülen tezene tavrının öğrenciler üzerinde uygulanan egzersizler sonrasında anlamlı bir farklılığın olduğu gözlemlenmiştir sonucuna ulaşılmıştır. Kurubaş (2020), "Geçmişten günümüze bağlama icracılığı ve bağlama icrasının değişim süreci'' isimli çalışmasında Anadolu coğrafyasında beliren âşıklık geleneğinin, bağlama çalma geleneğinin yaşatılmasını ve gelecek nesillere aktarımının yaygınlaşmasını sağlayan sözlü kültürel bir gelenek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Börekci

(2020), "Bağlamada yöresel icra tavırları eğitimine yönelik etüt, egzersiz ve ön alıştırmalar'' isimli çalışmasında, tezene tavırlarının öğretimine yönelik etüt ve egzersizlerin oluşturulmasında, tavırların tezene özelliklerinin dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bölümde âşıklık geleneğiyle ilgili olarak yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Sezgin (1998), "Günümüzde Şanlıurfa Kısas köyü âşıklık geleneği ve Kısaslı âşıklar" isimli çalışmasında, Türklerin geçmişten gelen ve geleneğe bağlı bir edebiyatları olduğu; Âşıklık edebiyatının sözlü oluşundan dolayı sözlü geleneğin özelliklerini taşıdığı; Âşıkların içinde yaşadığı toplumun kültürünün sözcüsü olduğu ve toplumun istek, sevinç, keder ve şikâyetlerini sözlü ifadeyle birlikte sazlarında ezgiye dönüştürdüğü yönünde tespitlerde bulunmaktadır. Özarslan (1999), "Erzurum ve çevresinde âşıklık geleneğinin bugünkü durumu'' isimli çalışmasında günümüz âşıklığının değişen sosyal şartlar paralelinde değişim sürecine girdiği ve her türlü değişime intibak edebilme problemini kolayca çözebildiğine dair işaretler bulunduğu; Âşıklar temel özellik olarak son derece zeki insanlar olmalarıyla gelecekte bu geleneksel sanatı tüm olumsuzluklara rağmen devam ettirmelerinin gerektiği; Erzurum âşıklık geleneğinin de Erzurum ve Erzurum dışında yaşayan dinleyici çevresine hem geleneksel hem de kitle iletişim araçlarından yararlanarak ulaştıkları; her şeye rağmen âşıklık geleneğini devam ettirdikleri gibi sonuçlara varılmıştır.

Çalmaşur (2013) "Erzurum ili âşıklarının kullanmış oldukları makam isimleriyle geleneksel Türk halk müziği makam isimlerinin karşılaştırılması'' adlı çalışmasında, Erzurum ilinde ikamet eden 11 âşıkla görüşmeler yapılmış, âşıklarının kullanmış oldukları makamların adlarıyla geleneksel Türk halk müziğinde kullanılan makam isimlerinin benzerlik göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Açıl (2015), "Yaşayan âşıklık geleneğine bakıldığı zaman müzik eğitimine etki ve katkıları'' isimli çalışmasında âşıklık geleneğinin devamlılığı sağlanmakta ve de müzikle alakalı insanların müzik kültürü ve müzik eğitimleriyle alakalı geleneğin çok etkisinin olduğu, Âşıklık Geleneği ve geleneğin icra şekilleri, kültürel değerlerimizin korunmasında ve kültürel mirasımızın kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir yerinin olduğu, âşıklık geleneğinin bugüne kadar gelmesi, geleneksel öğretim şekli olan usta–çırak ilişkisi sayesinde gerçekleşmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bektaş (2015), "Kars ili âşıklık geleneği bağlamında bir âşık: Ensar Şahbazoğlu" isimli çalışmasında âşıklarla yapılan görüşmelerde âşıkların ifadelerine dayanarak, Âşıkların, "makam" kavramını icra esnasında kullandıkları; Âşık ürünleri içerisinde özel bir ezgilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benli (2016), "Bağlama resitali: bağlamada ileri icra niteliğinin, Alevi müziği ve kültürünün yaygınlaşmasına etkisi" isimli çalışmasında, âşıklık geleneğinin Türk toplumunda yaşamsal

dinamikleri kapsamında ehemmiyetli bir konuma sahip olduğu; Halk müziğinin önemli temsilcileri olan âşıkların içinde bulunduğu döneme, topluma ışık tuttuğu; Âşıklık geleneğindeki sanatçıların dini vecibeler, devlet işleri, ekonomi ve sosyal hayat gibi toplumla direkt alakalı olan konuları işleyerek bugüne kadar taşıdığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bektaş (2016), "Kars âşıklık geleneği: âşık Bilal Ersarı" isimli çalışmasında, âşıklık geleneğindeki terimlere yüklenen anlamın nihai kabul görecek bir tanımlamasını yapmanın güç olduğu sonucuna ulaşmıştır. Oral (2018), "Anadolu alevi-bektaşi âşıklık geleneğinde âşık Nesimi Çimen ve iki telli cura icrası" isimli çalışmasında, Anadolu âşıklık geleneğinde âşıkların yetişmiş oldukları yetişme tarzı, sözlü edebiyatı, müziği gibi konuları incelenmiş ve bu yapı içerisinde bu geleneğinin yeri ve uygulama şekli hakkında bilgiler sunmuştur. Möngü (2019), "Erzurum ili âşıklık geleneğinde kullanılan ezgi kalıpları-âşık makamları" isimli çalışmasında, makam kavramını âşıklarında kullanıldığı, Türk müziği içinde ortak olarak kullanılan makam ismi ile âşıkların kullanmış oldukları makam ismi arasında farklılıkların olduğundan dolayı âşık makamları değil âşık havaları ifadesi kullanılması gerektiği gibi sonuçlara ulaşmıştır.

Erdoğan (2020), "Çukurova yöresinde âşıklık geleneği ve âşık müziğinin eğitimde kullanılması" isimli çalışmasında, türkülerin her yaş grubundan insanın hayatını etkileyen unsurlar olduğu; Yöreye ait ağız, lehçe, şive gibi kavramların öğretiminde türkülerin yardımcı olabilecek başlıca yol göstericilerden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Taşçı (2020), "Kahramanmaraş-Afşin yöresi âşıklık geleneği" isimli çalışmasında Kahramanmaraş-Afşin bölgesinde Âşıklık geleneğinin popüler kültürün etkisi altına girip, unutulma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu ve bazı türkülerin notalarına ulaşılamama gibi sorunlarla karşılaşıldığı sonucuna ulaşmıştır. Mengüş (2021), "Anadolu âşıklık geleneğinde alevi âşıkların yeri ve önemi: âşık Seyit Meftuni örneği" isimli çalışmasında, Âşık Seyit Meftuni'nin eserlerinin inanç ekseninde şekillenmiş eserlerden meydana geldiği, Aleviliğin kozmik temelli bir inanç olmasının yanı sıra doğayı ve evreni kutsal saymaları da eserlerine yansıdığı sonucuna ulaşmıştır. Önalan (2021), "Geleneksel Türk halk müziği eğitiminde âşıklık geleneğinin yer alma durumunun incelenmesi" isimli çalışmasında, âşıklık geleneği tarihinin çok eski olmakla birlikte bu geleneğe toplumun büyük bir kesimi tarafından yeterince önem atfedilmediği, âşıklık geleneğinin yaşatılması ve yaygınlaştırılması açısından üzerine büyük bir sorumluluk düşmesi gereken Konservatuvarlar, Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalları gibi mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda bile bu geleneğe hak ettiği önemin verilmediği sonucuna ulaşmıştır. Bektaş (2021), "Performans ve mekân bağlamında Kars âşıklık geleneğinin dönüşümü" isimli çalışmasında, endüstrileşmeyle beraber ortaya çıkan ekonomik gelişmelerin toplumun her kesimini etkilemiş olduğu ve kültürel alanda da bu etkileşimin yaşandığı; bu etkileşim sonucunda Türk sözlü kültüründen beslenen Kars âşıklık

geleneğinin de şekil ve barındırdığı unsurlar bakımından kimlik inşası yaşadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın Özgün Değeri

Bağlama çalgı eğitim sürecinde sağ el tezene teknikleri ve sol parmak egzersizleri çalgının doğru seslendirilmesi açısından önemli devinişsel hedefler arasında yer almaktadır. Bağlama öğretim sürecinde kullanılan sağ el tezene teknikleri, müzik alan yazınında yer alan uluslararası tekniklerin yanı sıra Anadolu'da kullanılan yöresel tezene tekniklerini de içermektedir. Yöresel tezene tekniklerinin oluşmasında kişisel mahalli sanatçıların ve halk ozanlarının seslendirme biçimlerinin önemli bir rolü vardır. Bu açıdan, bu çalışmanın temel yaklaşımı olan Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandığı tezene tekniklerinin tespiti ve bağlama eğitiminde kullanılabilirlik durumlarının incelenmesi düşüncesinin, yerel ve ulusal müzik kültürü öğelerinin bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanılması bağlamında sunacağı katkı açısından özgün bir değere sahip olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Yaygın Etkisi

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara dayalı yaklaşımların, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yer alan farklı müzik kültürü içerisindeki halk ozanlarının kişisel bağlama seslendirme biçimlerinin tespit edilmesi ve bu tekniklerin bağlama çalgı öğretiminde eğitim materyali olarak kullanılması yaklaşımlarına katkı sunabileceği düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırmayla ilgili olarak modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri analizi ve geçerlik ve güvenirlik başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada yöntem olarak, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmalarında görüşme, odak grup, gözlemler ve doküman analizi gibi çok boyutlu veri toplama yöntemi işe koşulur (Şimşek & Yıldırım, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırma sürecinde iki farklı çalışma grubu yer almaktadır. Araştırmanın birinci çalışma grubunu, Erzurum yöresi ozanlık geleneğinde kullanılan tezene tavırlarının tespitine yönelik görüşlerine başvurulan Erzurum yöresi halk ozanları; ikinci çalışma grubunu ise tespit edilen tezene tavırlarının bağlama eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemeye yönelik görüşlerine başvurulan Bağlama öğretimi alanında uzman akademisyenler oluşturmaktadır.

Süreç

Araştırmada ilk olarak Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının hangileri olduğunun tespiti için doküman incelenmiştir. Doküman incelemesinin temel kaynağı dokümanlar, kamu kayıtları, kişisel belgeler ve görsel verileri sağlayabilecek filmler, videolar ve resimlerdir (Merriam, 1998). Bu araştırmada da tezene biçimlerinin tespitine yönelik ilgili yazılı kaynaklar; dergi, kitap, makale ve tezler incelenip, halk ozanlarının görsel ve işitsel kayıtları incelenerek gerekli çözümlemeler yapılıp Erzurum halk ozanları tarafından kullanılan tezene tavırları notaya alınmıştır.

Araştırmada Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının hangileri olduğunun tespitine yönelik yapılan doküman incelemesine ek olarak halk ozanlarının doğrudan gözlemleri de yapılmıştır. Doğrudan gözlem, olguların araştırmacı tarafından oldukça yansız olarak, olduğu gibi kaydedilmesini gerektirir (Alacapınar ve Sönmez, 2013). Bu doğrultuda Erzurum ozanlık geleneğinde kullanılan tezene tavırlarının, üç halk ozanı tarafından seslendirmeleri istenerek video kaydına alınmış ve elde edilen tezene biçimleri notaya alınarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın ikinci boyutunda, araştırmacı tarafından tespit edilen ve notaya alınan Erzurum yöresi halk ozanları tarafından kullanılan tezene tavırlarının ritmik, melodik, kullanılan tel grubu ve tezene yönleri açısından doğru olarak notaya alınıp alınmadığının kontrolü için alan uzmanlarından oluşan bağlama eğitimcilerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmanın üçüncü boyutunda ise tespit edilen tezene tavırlarının eğitimde kullanılabilirliğine yönelik olarak bağlama eğitimcileri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme, araştırmanın detaylandırılması için, araştırmayla ilgili kişilerin duygu ve düşüncelerine ulaşmak için kullanılan bir tekniktir. Yarı yapılandırılmış görüşmede ise araştırmacı, araştırma doğrultusunda sorular hazırlar. Görüşmeciler bu soruları kişisel görüşleri doğrultusunda düzeltebilir ve düzenleyebilir. Sorular görüşme esnasında esnetilebilir ve görüşmenin seyrine göre şekil alabilir (Alacapınar & Sönmez, 2013).

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın birinci çalışma grubundan elde edilen veriler, gözlem, görüşme ve doküman incelenmesi gibi çoklu nitel araştırma teknikleri ve yöntemleri (Şimşek & Yıldırım, 2011) kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın veri kaynağını Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının belirlenmesini amaçlayan doküman incelemesi ve gözlem kayıtlarından elde edilen verilerin notaya alındığı kaynaklar oluşturmuştur. Elde edilen çözümlemelerin doğruluğu ve Erzurum yöresi halk ozanlarının tarafından kullanılan tezene tavırlarını doğru olarak yansıtıp yansıtmadığı sorusu, araştırmacı tarafından hazırlanan "uzman görüş alma formu" (EK1) aracığıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu 1'e Uygulanan Form

Uzman Görüşü Alma Formu 1 (Erzurum Halk Ozanlarının Kullandıkları Tezene Tavırlarını Notaya Doğru Alınmasına Yönelik)

Uzman Görüşü Alma Formu 1, araştırmacı tarafından "Halk Ozanlarının Kullandıkları Tezene Tavırlarının Notaya Doğru Alınmasına Yönelik" güvenirliği belirlemeye yönelik görüşleri almak amacıyla alan uzmanı akademisyenlere uygulanan formdur.

Formda yer alan maddeler;

- Notaya alınmış eserin, ezgisel aslını yansıtması açısından uygunluğu,
- Notaya alınmış eserin, ritimsel aslını yansıtması açısından uygunluğu,
- Notaya alınmış eserin, ritimsel yapının tezene ile yansıtması açısından uygunluğu,
- Notaya alınmış eserin, tezene yönlerinin aslını yansıtması açısından uygunluğu,

- Notaya alınmış eserin, tezenenin teller üzerindeki uygulanmasını yansıtması açısından uygunluğu,
- Notaya alınmış eserin, tezenenin teller üzerindeki uygulanmasını yansıtması açısından uygunluğu,

bağlama çalgı öğretimi alanında uzman akademisyenlerce *"Tamamen Katılıyorum"* (4 puan), *"Büyük Ölçüde Katılıyorum"* (3 puan), *"Kısmen Katılıyorum"* (2 puan), *"Çok Az Katılıyorum"* (1 puan) *ve "Hiç Katılmıyorum"* (0 puan) olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1. "*Yıldızeli Havası" İsimli Ezginin Notaya Alınmasının Güvenirliğine İlişkin Uzman Görüşleri*

	Uzman 1					**Uzman 2**					**Uzman 3**					
Maddeler	**Tamamen katılıyorum**	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum	**Tamamen katılıyorum**	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum	**Tamamen katılıyorum**	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum	
Notaya alınmış eser, ezgisel aslını yansıtması açısından uygundur		x				x					x					**3,8**
Notaya alınmış eser, ritimsel aslını yansıtması açısından uygundur	x					x					x					**4**
Notaya alınmış eser, ritimsel yapının tezene ile yansıtması açısından uygundur		x				x					x					**3,8**
Notaya alınmış eser, tezene yönlerinin aslını yansıtması açısından uygundur	x					x					x					**4**
Notaya alınmış eser, tezenenin teller üzerindeki uygulanmasını yansıtması açısından uygundur	x					x					x					**4**

Tablo 1'de alan uzmanlarının "Yıldızeli Havası" isimli ezginin notaya alınmasının güvenirliğine ilişkin derecelendirme formunda yer alan ölçütlere dayalı olarak belirttikleri görüşlerinin madde ortalamalarının X =3.8 ile X =4.0 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre "Yıldızeli Havası" isimli ezginin notaya doğru alınması bakımından güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmanın ikinci çalışma grubundan elde edilen veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formu (EK2) kullanılarak toplanmıştır. Bu form, Erzurum yöresi halk ozanlarının tarafından kullanılan tezene tavırlarının çalgı eğitimi kapsamında yer alan bağlama eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemek için oluşturulmuştur. Görüşme formu ilgili alan yazın incelenip, uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Formun hazırlanması sürecinde, soruların tarafsız, açık ve anlaşılır olmasının yanı sıra yanıtlayanların görüşlerini ortaya çıkarabilecek veriler barındıran açımlayıcı ve seçenekli olmasına özen gösterilmiştir (Karasar, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Hazırlanan soruların araştırmanın amacına uygunluğu, bağlama öğretimi alanında uzman üç akademisyenin değerlendirmesine sunulmuş ve bu değerlendirmelere dayalı olarak sorular yeniden belirlenmiştir. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler doğrultusunda yeniden biçimlenen sorular, çalışma grubunda yer almayan fakat çalışma grubuyla benzerlik gösteren üç bağlama öğreticisine sorulmuştur. Uygulama öncesi yapılan bu görüşmelere dayalı olarak bazı soruların sıralaması önceliklerine göre değiştirilmiş, amaç açısından benzerlik gösteren bazı sorular ise görüşme formundan çıkarılmıştır. Her bir görüşme araştırmacı ve katılımcıların daha önceden belirledikleri yer ve saatte uygun bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Ortalama 30 dakika sürmesi planlanan görüşmeler katılımcıların onayı doğrultusunda ses kayıt cihazına alınacak ve görüşmelerin gizli kalacağı yönünde katılımcılara güvence verilmiştir.

Çalışma Grubu 2'ye Uygulanan Form

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Erzurum Halk Ozanlarının Kullandıkları Tezene Tavırlarının Bağlama Öğretiminde Kullanılabilirliğine Yönelik)

Uzman Görüşü Alma Formu 2, araştırmacı tarafından "Erzurum Halk Ozanlarının Kullandıkları Tezene Tavırlarının Bağlama Öğretiminde Kullanılabilirliğine Yönelik" görüşleri almak amacıyla alan uzmanı akademisyenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formudur.

Formda yer alan sorular;

1. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının, eğitim materyali olarak Bağlama öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik görüşünüz nedir? (yer verilebilir mi? Neden yer verilmeli?)
2. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının bağlama çalgı eğitiminde kullanılması, bağlama çalgı eğitimi sürecinde sağ el tekniklerinin öğretimi açısından nasıl bir katkı sağlar?
3. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının bağlama çalgı eğitiminde kullanılması, kültürel öğelerin öğretimi ve aktarımı açısından nasıl bir katkı sağlar?

4. Bağlama öğretim sürecinde, halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının öğretimine siz yer veriyor musunuz? Yanıtınız evet ise hangilerinin öğretimine yer veriyorsunuz?
5. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının kaybolma tehlikesinin olabileceğini düşünüyor musunuz? Bunu önlemek için önerileriniz nelerdir? şeklinde oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, betimsel ve içerik analiz teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Erzurum yöresi halk ozanlarının tarafından kullanılan tezene tavırlarının tespit edilmesini ve bağlama eğitiminde kullanılabilirliğini incelemeyi amaçlayan doküman incelemesi ve gözlem kayıtlarından elde edilen ve notaya alınan veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizindeki temel amaç, toplanan verilerin açıklanması ve ilişkilere ulaşmaktır (Şimşek & Yıldırım, 2011). Alan uzmanlarıyla elde edilen görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ise birebir transkript edilerek yazılı formata dönüştürülmüştür. Tüm bu materyaller sonrasında veriler betimsel analiz tekniği doğrultusunda çözümlenmiştir. Betimsel analizin odak noktası neden-sonuç ilişkisidir. Önceden belirlenen temalara göre veriler yorumlanır, görüşmecilerin verdiği bilgiler temaları desteklemek için kullanılır ve alıntılarla sonuca ulaşılmaya çalışılır. Temalar hazırlanırken, görüşmecilere yöneltilen sorular da birer izlek oluşturur (Şimşek & Yıldırım, 2011). Bu bağlamda, yarı yapılandırılmış görüşme formunda sorulan sorulara, katılımcıların verdiği yanıtlara dayalı olarak belirlenen temalara göre düzenlenerek bir kapsam oluşturulmuş, bağlama öğretimi alanında uzman akademisyenlerin verdikleri yanıtlar, oluşturulan kapsama göre değerlendirilmiş, mantıklı ve anlamlı bir bütünlük içerisinde düzenlenmiştir. Araştırmanın raporlaştırılma aşamasında çalışma grubunda yer alan uzman akademisyenler U1, U2, U3 şeklindeki kodlarla tanımlanmıştır. Araştırmanın iç güvenirliğini (tutarlılık) sağlamak için veriler araştırmacı tarafından analiz edilmiş, elde edilen bulguların doğruluğuna yönelik araştırmada yer almayan iki alan uzmanı akademisyenin görüşü alınarak ortak karara varılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Halk Ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının doğru notaya alınmasına ilişkin uzman görüş formu” ve “Halk Ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının bağlama çalgı eğitiminde kullanılabilirliğine yönelik hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında bağlama eğitimi alanında uzman bir öğretim üyesi akademisyenin görüşleri doğrultusunda araştırma

konusu içeriğine uygun araştırma soruları hazırlanarak, bağlama eğitimi alanında uzman 3 öğretim üyesi akademisyenin görüşlerine başvurulmuş ilgili alan kapsamı değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

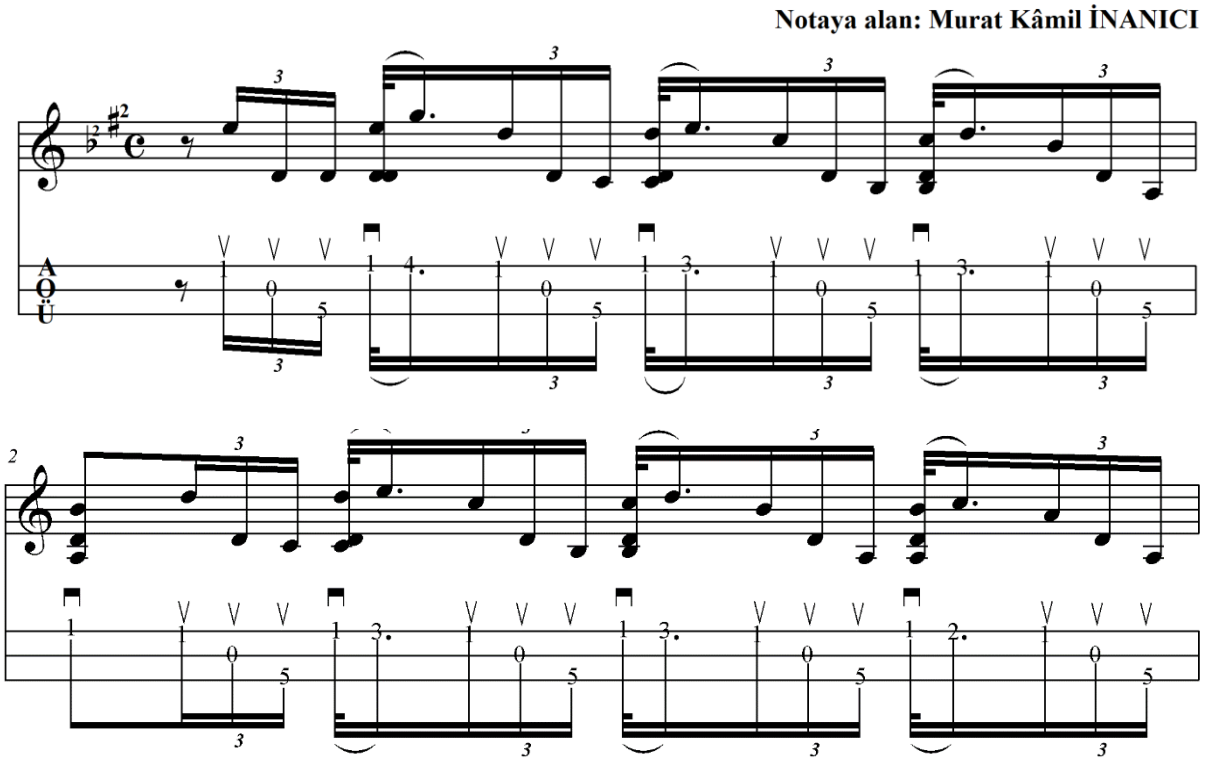
Bu bölümde Erzurum yöresi halk ozanlarının, “Bağlamada kullandıkları tezene tavırları hangileridir?”, “Bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını hangi akort sisteminde uygulanmaktadır?”, “Bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını hangi tel grubunda seslendirmektedirler?”, “Bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanmak mümkün müdür?” sorularına yönelik bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

“Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırları hangileridir?” Sorusuna Yönelik Bulgular

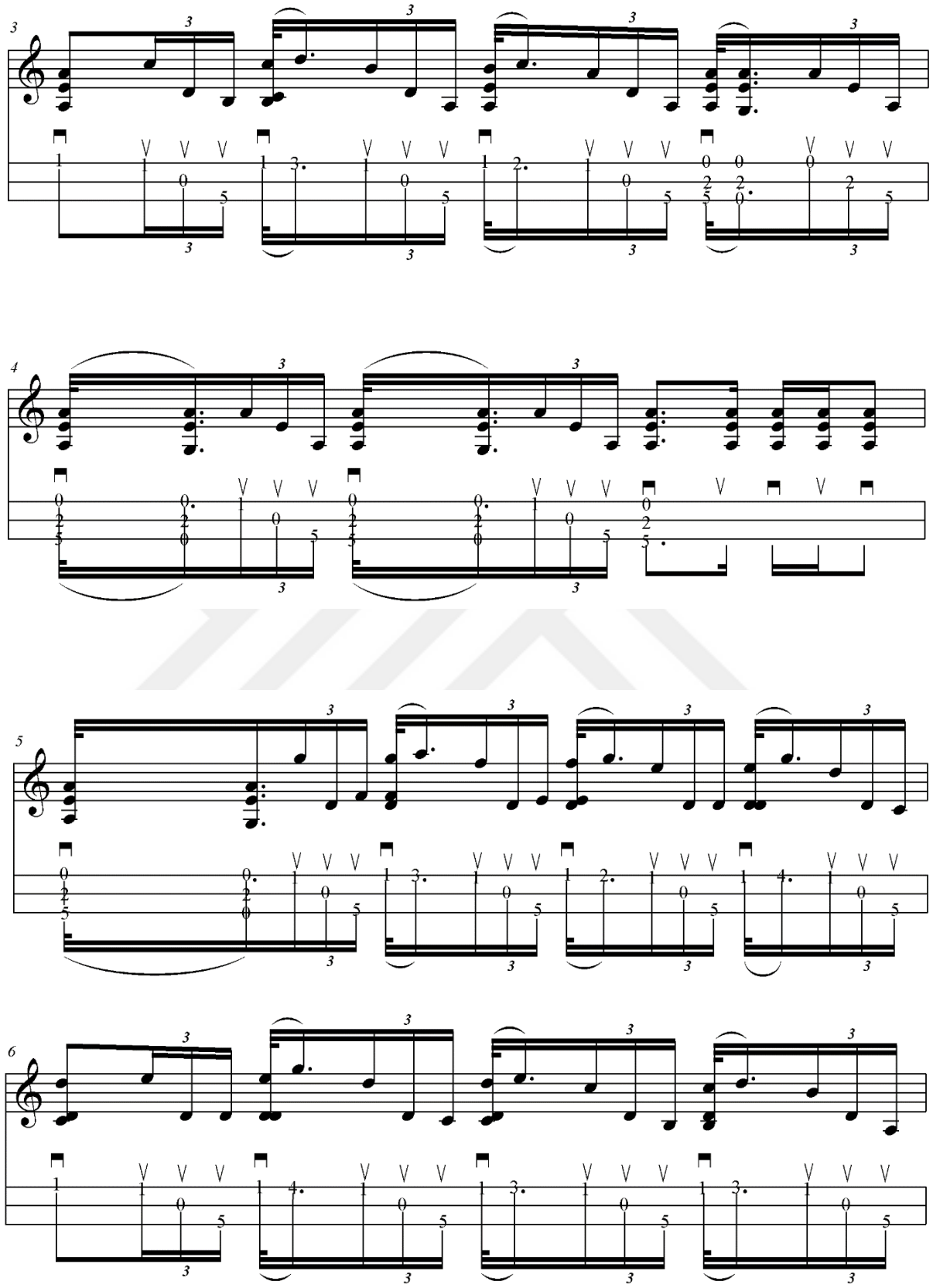
Notaya alınan ve ayrıntılı bir şekilde incelenene Yıldızeli tavrına yönelik bulgular şu şekildedir:

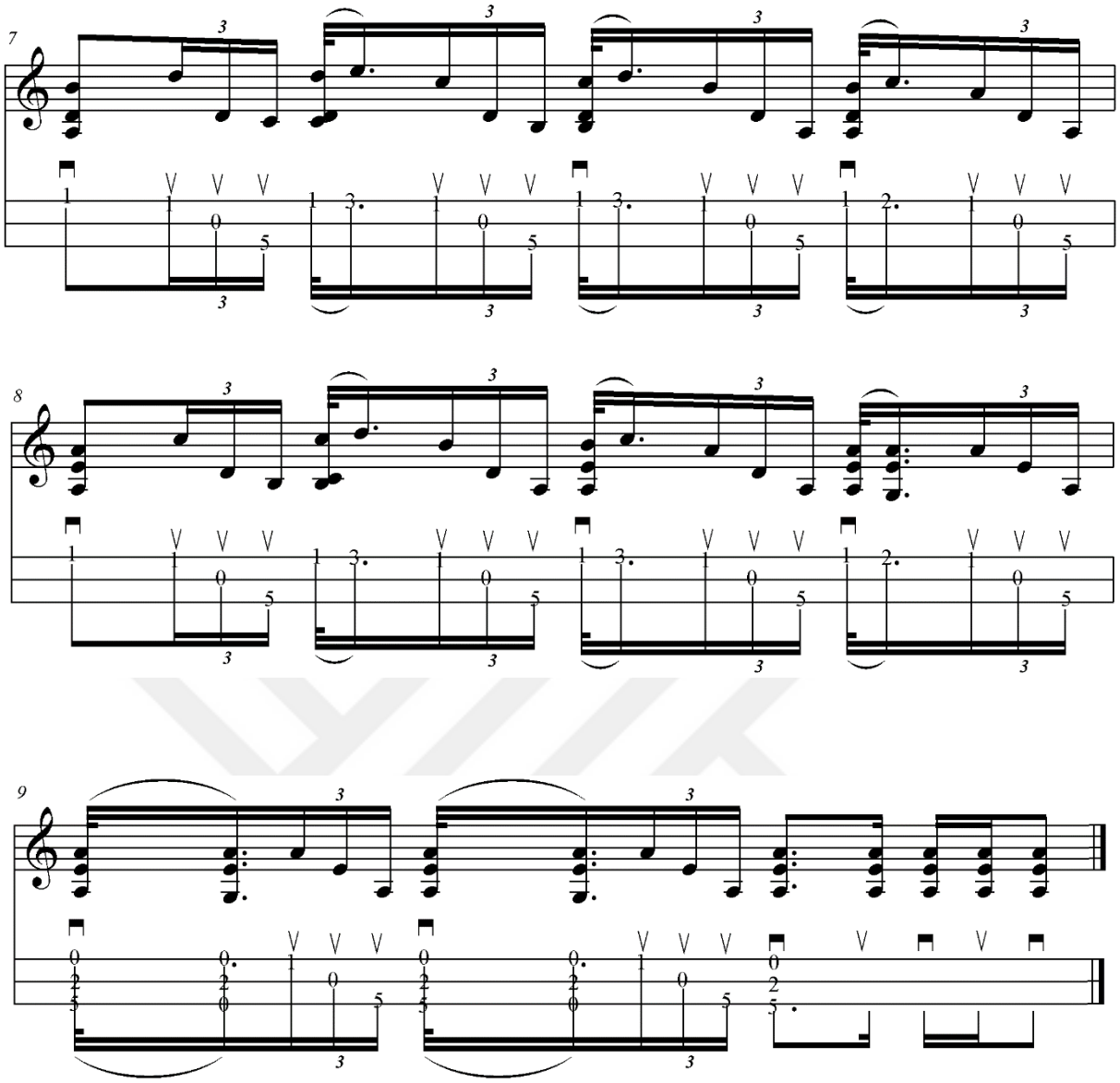
Şekil 1. *Yıldızeli Tavrı*

YILDIZELİ TAVRI

Şekil 1. *(Devamı)*

Şekil 1’de yer alan Erzurum yöresi halk ozanlarının “Yıldızeli” olarak isimlendirdikleri tezene tavrına ilişkin bulgular şu şekildedir;

- Yıldızeli” tezene tavrının uygulandığı ezgideki ritmik yapının; dört vuruşlu ana usul olan 4/4’lük ölçüde olduğu tespit edilmiştir.
- “Yıldızeli” tezene tavrının uygulandığı ezgideki ölçülerdeki ritmik dizilimin; ezginin başlangıcında 4/4’lük ölçünün birinci birimindeki sekizlik değerde bir sekizlik “sus”, diğer sekizlik değerde ise üç onaltılık “üçleme” olduğu, ikinci birimdeki sekizlik değerde “bir otuz ikilik+noktalı on altılık ”, diğer sekizlik değerde ise yine üç onaltılık “üçleme” olduğu, üçüncü ve dördüncü birimlerde, ikinci birimindeki ritmik bölünmenin tekrar ettiği tespit edilmiştir.
- Diğer ölçü başlangıçlarında ve tüm birimlerde, bir sekizlik değerde “bir otuz ikilik+noktalı on altılık ”, diğer sekizlik değerde ise yine üç onaltılık “üçleme” şeklinde ritmik yapının devam ettiği tespit edilmiştir.

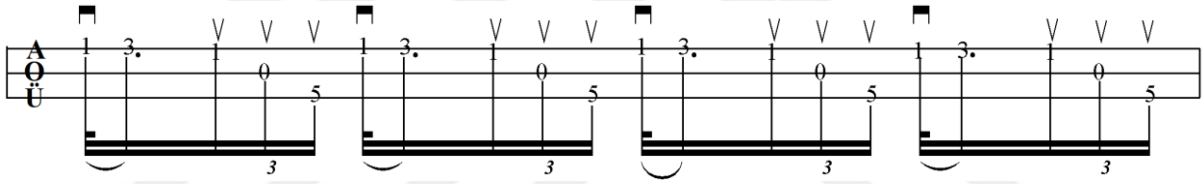
- Ayrıca, müzikal cümlelerin sonunda, “noktalı sekizlik+on altılık” ve “iki on altılık+sekizlik” kalıpların kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır.
- Yıldızeli” tezene tavrının uygulandığı ezgideki makam dizisinin; Hüseyni olduğu tespit edilmiştir.

“Erzurum Yöresi Halk Ozanları, Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Hangi Akort Sisteminde Uygulamaktadırlar?” Sorusuna Yönelik Bulgular

Halk ozanlarıyla yapılan görüşmelerde halk ozanlarının kullanmış oldukları bağlamanın 45-50-52’lik tekne boyutunda divan sazı olduğu ve akort sistemi olarak “bozuk düzen (la-re-sol) ve “bağlama düzeni (la-re-mi)” olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada incelenen “Yıldızeli” tezene tavrının, “bozuk düzen (la-re-sol)” olarak isimlendirilen tel düzeninde seslendirildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

“Erzurum Yöresi Halk Ozanları, Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Hangi Tel Grubunda Seslendirmektedirler?” Sorusuna Yönelik Bulgular

Şekil 2. *Yıldızeli Tavrının Kullanıldığı Tel Grupları*

Şekil 2 incelendiğinde, Erzurum yöresi halk ozanlarının “Yıldızeli” olarak isimlendirdikleri tezene tavrında, alt tel (A), orta tel (O) ve üst teli (Ü) kullandıkları tespit edilmiştir. Bu tavrı seslendirmek için ilk sekizlik nota biriminde tüm tellere üst vuruş yapıldıktan sonra bağlı (legato) seslendirmeyle üstten vuruşun tamamlandığı, ardından ikinci sekizlik birimde alt, orta ve üst tele sırasıyla tezenenin alt yönlü takılarak üç on altılık “üçleme” nota biriminin seslendirildiği görülmektedir. Ayrıca, üç on altılık “üçleme” nota biriminin sonunda beşinci parmağın (başparmak) kullanıldığı tespit edilmiştir.

“Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını, Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanmak Mümkün müdür?” Sorusuna Yönelik Bulgular

Bu bölümdeki bulgular, alan uzmanı akademisyenlerin Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarının bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımına ve bu öğretimin etkilerine yönelik görüşlerine dayalı olarak “Kullanılabilirlik”, “Öğretime Katkı”, “Kültürel Aktarıma Katkı” olmak üzere üç tema altında ele alınarak incelenmiştir.

1. Tema: Kullanılabilirlik

Araştırmanın "Kullanılabilirlik" teması altında Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımına ilişkin kategoriler yer almaktadır. Alan uzmanı akademisyenlerin bu konudaki görüşlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. *Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanımına İlişkin Görüşler*

Kategoriler	**f**
Bağlama seslendirme tekniklerinin geliştirilme sürecine katkı	1
Bağlamanın geleneksel seslendirme tekniklerinin aktarımına katkı	2

Tablo 2 incelendiğinde, Bağlama öğretimi alanında uzman akademisyenlerin, Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımına ilişkin olumlu yönde yanıtlar verdikleri; "Kullanılabilirlik" teması altında "Bağlama seslendirme tekniklerinin geliştirilme sürecine katkı" (f=1) ve "Bağlamanın geleneksel seslendirme tekniklerinin aktarımına katkı" (f=2) sağlayacağı yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Uzman akademisyenlerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

> *"Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımına yer verilmeli. Çünkü çalgı seslendirme tekniklerinin gelişimine yönelik evriminin tamamlanması için bu yönlü çalışmaların daha da artırılması gerekmektedir."* (U1).

> *"Halk ozanları, Türk halk müziği ve paralelinde geleneksel bağlama icracılığının beslendiği en önemli kaynaktır. Dolayısıyla halk ozanlarının kullandığı karakteristik tezene tavırlarının bağlama eğitiminde kullanılmasının birçok yönden olumlu sonuçlar doğuracak önemli bir konu olduğunu söylemek mümkündür."* (U2).

> *"Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının eğitim materyali olarak Bağlama öğretimin sürecinde kullanılması, özellikle bağlamanın geleneksel icrası ve aktarımı açısından önemli olduğunu söylemek mümkündür."* (U3).

2. Tema: Öğretime Katkı

Araştırmanın "Öğretime Katkı" teması altında Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımının nasıl sonuçlar oluşturacağına ilişkin kategoriler yer almaktadır. Alan uzmanı akademisyenlerin bu konudaki görüşlerine Tablo 3'de yer verilmiştir.

Tablo 3. *Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanımının Nasıl Sonuçlar Oluşturacağına İlişkin Görüşler*

Kategoriler	**f**
Bilinmeyen çeşitli tezene tavırlarının öğrenimi ve yaygınlaşmasına katkı	2
Yenilikçi ve faydalı bir dağarın oluşmasına katkı	1
Özgün tezene tavırlarının Bağlama sağ el tekniklerine sağlayacağı katkı	1

Tablo 3 incelendiğinde, Bağlama öğretimi alanında uzman akademisyenlerin, Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımının olumlu sonuçlar oluşturacağına yönelik yanıtlar verdikleri; "Bilinmeyen çeşitli tezene tavırlarının öğrenimi ve yaygınlaşmasına katkı" (f=2), "Yenilikçi ve faydalı bir dağarın oluşmasına katkı" (f=2) ve "Özgün tezene tavırlarının Bağlama sağ el tekniklerine sağlayacağı katkı" (f=1) yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Uzman akademisyenlerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

> *"Sağ el mızrap kullanımı açısından olumlu yönde katkı sağlar. Desteklenmeli."* (U1).
>
> *"Ulusal ölçekte yaygınlaşmamış çeşitli tezene kalıplarının öğrenimi ve yaygınlaşması açısından kanaatimce en önemli katkı olacaktır. Bu tezene tavırlarının bağlama eğitiminde yer almasının tezene gelişimi için yenilikçi ve faydalı bir dağar oluşturacağını söylemek mümkündür."* (U2).
>
> *"Tezene tavırlarının kendine has yapıları Bağlama icrasında özellikle sağ el tekniklerine önemli katkılar sağlamaktadır."* (U3).

3. Tema: Kültürel Aktarıma Katkı

Araştırmanın "Kültürel Aktarıma Katkı" teması altında Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımının kültürel aktarıma yönelik katkısına ilişkin kategoriler yer almaktadır. Alan uzmanı akademisyenlerin bu konudaki görüşlerine Tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4. *Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanımının Kültürel Aktarıma Yönelik Katkısına İlişkin Görüşler*

Kategoriler	**f**
Kültürel öğelerin unutulmamasına yönelik katkı	3
Gizli kalmış çeşitli çalım tekniklerinin aktarımına katkı	1

Tablo 4 incelendiğinde, Bağlama öğretimi alanında uzman akademisyenlerin, Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımının kültürel aktarıma yönelik katkısına ilişkin olumlu yanıtlar verdikleri; "Kültürel öğelerin unutulmamasına yönelik katkı" (f=3) ve "Gizli kalmış çeşitli

çalım tekniklerinin aktarımına katkı" (f=1) sağlayacağı yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Uzman akademisyenlerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

> *"Olumlu katkı sağlar. Çünkü teknolojinin getirdiği akıma karşı kültürel öğelerin unutulmaması açısından önem taşımaktadır."* (U1).
>
> *"Halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının eğitim materyali olarak kullanılması, geleneksel bağlama icra kültürümüzün gizli kalmış çeşitli çalım tekniklerini öğrenmemiz açısından önemlidir."* (U2).
>
> *"Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının Bağlama eğitiminde kullanılması, kültürel öğelerin öğretimi ve aktarımı açısından son derece önemlidir."* (U3).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde Erzurum yöresi halk ozanlarının, "Bağlamada kullandıkları tezene tavırları hangileridir?", "Bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını hangi akort sisteminde uygulanmaktadır?", "Bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını hangi tel grubunda seslendirmektedirler?", "Bağlamada kullandıkları tezene tavırlarını bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanmak mümkün müdür?" sorularına yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

"Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırları Hangileridir?" Sorusuna Yönelik Sonuçlar

Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının belirlenmesi amacıyla yapılan doküman ve görüntülü kayıtların incelemesinin yanı sıra halk ozanlarıyla yapılan kişisel görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda, Erzurum halk ozanlarının "Yıldızeli" olarak isimlendirdikleri tezene tavrını kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Möngü (2019), Erzurumlu halk ozanlarının, kullandıkları ezgi yapılarını "hava" olarak açıkladıklarını ve "Yıldızeli"nin Erzurum âşıklık geleneğinde 11'li hece ölçüsüyle söylenen koşma türlerinin icrasında ve daha çok toplumsal içerikli eserlerde kullanılan bir "hava" olduğunu belirtmektedir. Oral (2018), halk ozanlarının bulundukları kültürel çevreden etkilenerek, kişi ve yöreye özgü farklı çalma ve söyleme geleneği oluşturduklarını, bu farklılıkların tavır olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda "Yıldızeli" tavrını, Erzurumlu halk ozanlarına özgü bir çalma ve söyleme biçimi olarak açıklamak mümkündür. "Yıldızeli" tezene tavrının uygulandığı ezgideki ritmik yapının; dört vuruşlu ana usul olan 4/4'lük ölçüde olduğu ve ölçü içerisindeki ritmik dizilimin; bir sekizlik değerde "bir otuz ikilik+noktalı on altılık", diğer sekizlik değerde ise yine üç onaltılık "üçleme" şeklinde ritmik yapının devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, "Yıldızeli" tezene tavrının uygulandığı ezgideki makam dizisinin; Hüseyni olduğu tespit edilmiştir. Dursun (2018) yaptığı çalışmada, Ardahan yöresindeki âşıklardan derlenen türkülerin makam dizilerinin hüseyni uşşak ve segâh olduğu sonucuna ulaşmıştır. Doğu Anadolu bölgesinin müzik kültürü içerisinde ortaya çıkan ezgilerin çoğunlukla hüseyni makam dizisinde olduğu bilinmektedir. Möngü (2019), Erzurumlu halk ozanlarının seslendirdiği yirmi sekiz eser üzerinde yaptığı makam dizileri incelemesinde en fazla kullanılan makam dizisinin hüseyni

olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, "Yıldızeli" tavrının uygulandığı ezginin hüseyni makam dizisinde oluşu, yöre müzik kültürünün bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

"Erzurum Yöresi Halk Ozanları, Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Hangi Akort Sisteminde Uygulamaktadırlar?" Sorusuna Yönelik Sonuçlar

Halk ozanlarıyla yapılan görüşmelerde halk ozanlarının kullanmış oldukları bağlamanın 45-50-52'lik tekne boyutunda divan sazı olduğu ve akort sistemi olarak "bozuk düzen (la-re-sol) ve "bağlama düzeni (la-re-mi)" olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada incelenen "Yıldızeli" tezene tavrının, "bozuk düzen (la-re-sol)" olarak isimlendirilen tel düzeninde seslendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, İnanıcı ve Çalmaşur (2021) tarafından yapılan çalışmada belirttikleri Erzurum halk ozanlarının "bozuk düzen" (la-re-sol)" ve "bağlama düzeni (la-re-mi)" tel düzeninde eserler seslendirdikleri görüşüyle tutarlılık göstermektedir.

"Erzurum Yöresi Halk Ozanları, Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını Hangi Tel Grubunda Seslendirmektedirler?" Sorusuna Yönelik Sonuçlar

Erzurum yöresi halk ozanlarının, bu araştırma kapsamında incelenen "Yıldızeli" tezene tavrında, alt tel (A), orta tel (O) ve üst teli (Ü) kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu tavrı seslendirmek için ilk sekizlik nota biriminde tüm tellere üst vuruş yapıldıktan sonra bağlı (legato) seslendirmeyle üstten vuruşun tamamlandığı, ardından ikinci sekizlik birimde alt, orta ve üst tele sırasıyla tezenenin alt yönlü takılarak üç on altılık "üçleme" nota biriminin seslendirildiği tespit edilmiştir. Bu tespit, alan yazında "Âşık tezene tavrı" olarak bilinen ve bu tavrın en önemli özelliğinin tezenenin aşağıdan yukarıya doğru bütün telleri tarayarak çalınması (Oral, 2010 olduğu görüşle tutarlılık göstermektedir. Ayrıca, üç on altılık "üçleme" nota biriminin sonunda beşinci parmağın (başparmak) kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. "Yıldızeli" tezene tavrında beşinci parmağın (başparmak) kullanımı, alan yazında yöresel tezene tavırlar içerisinde gösterilen (Ekici, 2006; Emnalar, 1988; Köyoğlu, 2002) Konya tezene tavrında kullanılan beşinci parmağa yönelik yapılan açıklamalar ile benzerlik göstermektedir.

"Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Bağlamada Kullandıkları Tezene Tavırlarını, Bağlama Öğretiminde Eğitim Materyali Olarak Kullanmak Mümkün müdür?" Sorusuna Yönelik Sonuçlar

Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarının bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanımına ve bu öğretimin etkilerine yönelik uzman görüşleri, "Kullanılabilirlik", "Öğretime Katkı", "Kültürel Aktarıma Katkı" olmak üzere üç tema altında ele alınarak incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Bağlama öğretimi alanında uzman akademisyenlerin, Erzurum yöresi halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarının bağlama öğretiminde kullanılmasına yönelik vermiş oldukları yanıtlar "Kullanılabilirlik" teması altında incelenmiş ve bu kullanımın "Bağlama seslendirme tekniklerinin geliştirilme sürecine katkı" ve "Bağlamanın geleneksel seslendirme tekniklerinin aktarımına katkı" sağlayacağı yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

"Öğretime Katkı" teması altında incelenen uzman görüşlerine dayalı olarak bu kullanımın "Bilinmeyen çeşitli tezene tavırlarının öğrenimi ve yaygınlaşmasına katkı, "Yenilikçi ve faydalı bir dağarın oluşmasına katkı" ve "Özgün tezene tavırlarının Bağlama sağ el tekniklerine sağlayacağı katkı" sağlayacağı yönünde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında, halk ozanlarının seslendirdiği ezgilerin eğitim materyali olarak kullanılabilirliğinin incelendiği çalışmalara rastlanmaktadır. Erdoğan (2020), "Çukurova bölgesinde âşıklık geleneği ve âşık müziğinin eğitimde kullanılması" isimli çalışmasında, halk ozanları ezgilerinin geleneksel kültürün önemli unsurları arasında yer aldığını ve yöreye özgü sözel ve müzikal unsurların öğretiminde kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Önalan ve Şen (2022) âşıklık geleneğinin, müzik eğitimi kurumlarındaki derslerde yer alma durumlarını inceledikleri çalışmalarında, öğretim üyelerinin tümünün derslerinde âşıklık geleneğine yer verdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, halk ozanları ezgilerinin müzik eğitimde kullanılabilirliğine yönelik görüşler ile tutarlılık göstermektedir.

"Kültürel Aktarıma Katkı" teması altında incelenen uzman görüşlerine dayalı olarak ise "Kültürel öğelerin unutulmamasına yönelik katkı" ve "Gizli kalmış çeşitli çalım tekniklerinin aktarımına katkı" sağlayacağı yönünde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Âşıkların, geleneği kuşaktan kuşağa aktararak, işlevsel olarak kültür taşıyıcılığı görevini üslenmiş oldukları (Kobotarian, 2013; Sargın, 2011), bilinmektedir. Bu görüş, halk ozanlarının bağlamada kullandıkları tezene tavırlarının bağlama öğretiminde kullanılmasının "Kültürel öğelerin unutulmamasına yönelik katkı" sağlayacağı yönündeki uzmanların görüşleriyle tutarlılık göstermektedir.

Öneriler

Bu araştırmanın sonuçları çeşitli sınırlılıklar kapsamında değerlendirilmelidir. İlk sınırlılık, bu araştırmada zaman yetersizliği nedeniyle "Yıldızeli havası" olarak isimlendirilen ezgi içerisindeki tezene tavrının tespit edilmiş olmasıdır. Erzurum halk ozanları tarafından kullanılan diğer tezene tavırlarının da tespit edilip, bağlama öğretiminde eğitim materyali olarak kullanılabilirliğine yönelik çalışmalar yapılabilir. Halk ozanlarının eserlerinde müzikal unsurun yanı sıra zengin bir edebi kültürü de yansıttıkları düşünüldüğünde, bu eserler içesinde

yer alan ritmik, makamsal ve sözlü kültür öğelerinin de müzik eğitimi materyali olarak kullanılabilirliğine yönelik çalışmalar yapılabilir.

İkinci sınırlılık, bu çalışmanın Erzurum yöresi halk ozanlarıyla sınırlı olmasıdır. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde varlığını sürdüren diğer halk ozanlarının bağlama seslendirirken kullandıkları tezene tavırları, eserler içerisinde kullandıkları ritmik ve makamsal yapının belirlenerek, müzik eğitimi materyali olarak kullanılabilirliğine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Araştırmanın diğer bir sınırlılığı, araştırma verilerinin betimsel olarak değerlendirilerek "neden-sonuç" ilişkisinin açıklanmamış olmasıdır. Halk ozanlarının eserlerinde kullandıkları tezene tavırları, ritmik ve makamsal yapıların müzik eğitimi programlarında teorik ve uygulamaya dönük etkilerinin incelendiği deneysel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Açıl, A. (2015). *Yaşayan âşıklık geleneğine bakıldığı zaman müzik eğitimine etki ve katkıları* (Tez No. 422984) [Yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi-Sivas]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Açın, C. (1982). *Bağlama ve ailesi I.* Türk Halk Müziği ve Oyunları Dergisi, *1*(3). 118-120.

Alacapınar, F. G., & Sönmez, V. (2013). Örneklendirişmiş bilimsel araştırma yöntemleri (2. baskı). Anı.

Algı, S. (2006). *Üniversitelerimizde bulunan eğitim fakültelerine bağlı olan müzik eğitimi ana bilim dallarında bağlamada yöresel tezene tavırlarının icra durumlarına yönelik bir çalışma* (Tez No. 328823) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Altuğ, N. (1999). *Uygulamalı Temel Bağlama Eğitimi-Dağar* I (7. baskı), Anadolu

Artun, E. (2002). *Âşıkların destanlarının sosyal tarihe kaynaklık etmeleri*. Milli Folklor, 53, 34-38.

Bektaş, C. (2015). *Kars ili âşıklık geleneği bağlamında bir âşık: Ensar Şahbazoğlu* (Tez No. 410117) [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bektaş, E. (2016). *Kars âşıklık geleneği: Âşık Bilal Ersarı* (Tez No. 435959) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Bektaş, E. (2021). *Performans ve mekân bağlamında Kars Âşıklık geleneğinin dönüşümü* (Tez No. 696857) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Benli, Y. (2016). *Bağlama resitali: Bağlama'da ileri icra niteliğinin, Alevi müziği ve kültürünün yaygınlaşmasına etkisi* (Tez No. 425043) [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Boratav, P.N. (1973). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Fono

Börekci, A. (2020). *Bağlamada yöresel icra teknikleri eğitimine yönelik etüt egzersiz ve ön alıştırmalar* (Tez No. 450111) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çalmaşur, T (2013). *Erzurum ili âşıklarının kullandığı makam isimleriyle geleneksel Türk Halk Müziği makam isimlerinin karşılaştırılması* (Tez No. 328828) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Demirsipahi, C. (1975). *Türk halk oyunları,* İşBankası Kültür

Dursun, D. (2018). *Kültürel ve yapısal bakımdan Ardahan ili âşıklık geleneği* (Tez No. 521295) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Düzgün, D. (1997). *Âşık Mevlüt İhsani*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Ekici, S. (2006). *Bağlama öğretimi yöntem ve teknikleri.* Denizyıldızı

Emnalar, A. (1988). *Tüm yönleriyle Türk halk müziği ve nazariyatı*Ege Üniversitesi Basımevi.

Erdoğan, G. (2020). *Çukurova bölgesinde âşıklık geleneği ve âşık müziğinin eğitimde kullanılması* (Tez No. 637880) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Fidan, S. (2016). *Âşıklık geleneği ve medya endüstrisi ilişkisi üzerine bir araştırma* (Tez No. 456837) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Gazimihal, M. R. (1975). *Ülkelerde kopuz ve tezeneli sazlarımız.* Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları 35.

Güldaş, T. (2012). *Bağlama metodu etüdler-pozisyonlar-tavırlar.* Ünal.

Günay, E. (2006). *Müzik sosyolojisi, sosyolojiden müzik kültürüne bir bakış*. Bağlam.

Haşhaş, S. (2013). *Bağlama eğitiminde, bağlama tutuş, mızrap (Tezene) tutuş-vuruş yönlerinin yeri ve önemi üzerine bir inceleme* (Tez No. 328823) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Heziyeva, Ş. (2010). *Tarihi süreç içinde türkiye'de âşıklık ve âşıklık geleneği*. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, *10*(1), 81-89.

Hoşsu, M. (1997). *Geleneksel Türk halk müziği nazariyatı.* Peker.

İnanıcı, M. K. (2017). *Bağlama eğitiminde yöresel tavırların öğretimine yönelik bir model önerisi (Tez No. 495705) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]*. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

İnanıcı, M. K., & Çalmaşur, T. (2021). Erzurum halk ozanlarının bağlama öğrenme süreçleri ve bağlama seslendirme biçimlerine yönelik inceleme. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11*(4), 1376-1387.

İnanıcı, M. K., & Şengül, C. (2017). Hanon metodundaki 1 numaralı egzersizin bağlama eğitiminde kullanılabilirliği üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *21*(4), 1387-1396.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler.* Nobel

Karkın, M., Pelikoğlu, C. M., Haşhaş, S. (2014). *Bağlama enstrümanının öğretim yöntemleri kapsamında yöresel tavırların değerlendirilmesi.* Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi,13, 129-148.

Kaya, G. E. (2011). *Bağlama metodu*. (3. baskı), Ege Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.

Kaygısız, M. (2000). *Türklerde müzik*Analiz.

Kobotarian, N. (2013). *Tebriz âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı* (Tez No. 217193) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Köprülü, M. F. (1962). *Türk saz şairleri.* Güven

Köyoğlu, A. (2002). *Türk halk müziğinde tezeneler*.

Kurubaş, B. (2015). *Mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda yöresel bağlama tavırlarının öğretimine yönelik değerlendirmeler (Tez No. 397693) [Yüksek lisans tezi*, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Küçüköncü, Y. (2010). *Genel müzik kültürü öğretimi.* Efi.

Mengüş, E. (2021). *Anadolu âşıklık geleneğinde Alevi âşıkların yeri ve önemi: Âşık Seyit Meftuni örneği* (Tez No. 654767) [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Merriam, S. B. (1998). *Quantitative research and case study application in education revised and expanded from case study research iin education.* Jossey Bass.

Möngü, E. (2019). *Erzurum ili âşıklık geleneğinde kullanılan ezgi kalıpları-âşık makamları* (Tez No. 577255) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Oral, M. (2010). *Bağlamada belli başlı yöresel tavırların icrasında bozuk düzen ile bağlama düzeni arası transpozisyonda oluşan duyum farklılıkları* (Tez No. 264241) [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Oral, M. (2018). *Anadolu Alevi-Bektaşi Âşıklık geleneğinde Âşık Nesimi Çimen ve ikitelli cura icrası* (Tez No. 503886) [Sanatta yeterlik tezi, Haliç Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Önalan, U. (2021). G*eleneksel Türk halk müziği eğitiminde âşıklık geleneğinin yer alma durumunun incelenmesi* (Tez No. 664151) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Önalan, U., & Şen, Ü. S. (2022). Mesleki müzik eğitimi kurumlarında verilen geleneksel Türk halk müziği derslerinde âşıklık geleneğinin yer alma durumu. *Current Perspectives in Social Sciences, 26*(1), 31-46.

Özarslan, M. (1999). *Erzurum ve çevresinde âşıklık geleneğinin bugünkü durumu* (Tez No. 81991) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özbek, M. A. (2014). *Türk halk müziği el kitabı I terimler sözlüğü* (2. baskı). Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayıncılığı.

Parlak, E. (2000). *Türkiye'de el İle (şelpe) bağlama çalma geleneği ve çalış teknikleri*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Parlak, E. (2001). *Şelpe tekniği metodu 1.* Ekin

Sargın, H. (2011). *Çankırı âşıklık geleneği ve Çankırılı âşık Durmazî (Bilâl Durmaz)* (Tez No. 298325) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Sarısözen, M. (1962). *Türk halk musikisi usulleri*. Resimli Posta

Sezen, L. (2007). *Erzurum folkloru*. Eser Ofset.

Sezgin, F. (1998). *Günümüzde Şanlıurfa Kısas köyü âşıklık geleneği ve Kısaslı âşıklar* (Tez No. 64894) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Solmaz, G. (2009). *Erzurumlu ünlüler*. Hakikat

Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Seçkin.

Taşçı, M. (2020). *Kahramanmaraş-Afşin yöresi âşıklık geleneği* (Tez No. 654767) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Tüfekçi, N. (1983). *Âşıklarda Müzik, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri.* Kültür Bakanlığı Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe sözlük 1.* T.D.K. Basım Evi.

Yardımcı, İ. (2008). *Âşık Sümmani, Milli Folklor Araştırmaları.* Dizgi Ofset Tesisleri.

Yardımcı, M. (2014). Geçmişten günümüze ozanlık geleneği ve bu süreçte iletişim araçlarının rolü. *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, *27*, 30.

Yaşar, S. (2011). *Temel bağlama öğretiminde kullanılmakta olan ve önerilen tezene tekniğinin öğrencilerin bağlama çalma becerilerine etkisinin incelenmesi* (Tez No. 296316) [Sanatta yeterlilik tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyon]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yener, S. (2003), *Bağlama Öğretim Metodu I-II-III* (5. baskı). Cem Web-Ofset

Yıldız, E.C. (2018). *Keskin yöresi bağlama icrasında görülen tezene tavırlarının bağlama öğretiminde kullanılması* (Tez No. 527202) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

EK-1. Uzman Görüşü Alma Formu

UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU 1

(Erzurum Âşıklık Geleneğinde Kullanılan Tezene Tekniklerinin Doğru Notaya Alınmasını Belirlemeye Yönelik)

(5)Tamamen Katılıyorum, (4)Büyük Ölçüde Katılıyorum, (3)Kısmen Katılıyorum

(2)Çok Az Katılıyorum, (1)Hiç Katılmıyorum

Maddeler		Tamamen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Seçilen eserler Erzurum yöresinde seslendirilen tezene tekniklerini kapsayan/yansıtan niteliktedir.					
2	Eserler ezgisel olarak doğru notaya alınmıştır					
3	Eserler ritimsel açıdan doğru notaya alınmıştır.					
4	Eserlerdeki ritimsel öğeler Erzurum yöresinde kullanılan tezene tekniklerini yansıtacak şekilde notaya alınmıştır.					
5	Eserlerde belirlenen tezene teknikeri mızrap yönü açısından doğru notaya alınmıştır.					
6	Eserlerde belirlenen tezene teknikerinin tel dağılımı doğru notaya alınmıştır.					

Tarih: ..../..../2022

Uzmanın Adı Soyadı:

UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU 1

(Erzurum Âşıklık Geleneğinde Kullanılan Tezene Tekniklerinin Doğru Notaya Alınmasını Belirlemeye Yönelik)

(5)Tamamen Katılıyorum, (4)Büyük Ölçüde Katılıyorum, (3)Kısmen Katılıyorum

(2)Çok Az Katılıyorum, (1)Hiç Katılmıyorum

Maddeler		Tamamen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Seçilen eserler Erzurum yöresinde seslendirilen tezene tekniklerini kapsayan/yansıtan niteliktedir.		✓			
2	Eserler ezgisel olarak doğru notaya alınmıştır	✓				
3	Eserler ritimsel açıdan doğru notaya alınmıştır.	✓				
4	Eserlerdeki ritimsel öğeler Erzurum yöresinde kullanılan tezene tekniklerini yansıtacak şekilde notaya alınmıştır.	✓				
5	Eserlerde belirlenen tezene teknikeri mızrap yönü açısından doğru notaya alınmıştır.	✓				
6	Eserlerde belirlenen tezene teknikerinin tel dağılımı doğru notaya alınmıştır.	✓				

Tarih: 29/08/2022

Uzmanın Adı Soyadı: Doç. Dr. Sinan HAŞHAŞ

UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU 1

(Erzurum Âşıklık Geleneğinde Kullanılan Tezene Tekniklerinin Doğru Notaya Alınmasını Belirlemeye Yönelik)

(5)Tamamen Katılıyorum, (4)Büyük Ölçüde Katılıyorum, (3)Kısmen Katılıyorum

(2)Çok Az Katılıyorum, (1)Hiç Katılmıyorum

Maddeler		Tamamen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Seçilen eserler Erzurum yöresinde seslendirilen tezene tekniklerini kapsayan/yansıtan niteliktedir.		✓			
2	Eserler ezgisel olarak doğru notaya alınmıştır	✓				
3	Eserler ritimsel açıdan doğru notaya alınmıştır.	✓				
4	Eserlerdeki ritimsel öğeler Erzurum yöresinde kullanılan tezene tekniklerini yansıtacak şekilde notaya alınmıştır.	✓				
5	Eserlerde belirlenen tezene teknikeri mızrap yönü açısından doğru notaya alınmıştır.	✓				
6	Eserlerde belirlenen tezene teknikerinin tel dağılımı doğru notaya alınmıştır.	✓				

Tarih: 29/08/2022

Uzmanın Adı Soyadı: RECEP YEŞİLYURT

UZMAN GÖRÜŞÜ ALMA FORMU 1

(Erzurum Âşıklık Geleneğinde Kullanılan Tezene Tekniklerinin Doğru Notaya Alınmasını Belirlemeye Yönelik)

(5)Tamamen Katılıyorum, (4)Büyük Ölçüde Katılıyorum, (3)Kısmen Katılıyorum

(2)Çok Az Katılıyorum, (1)Hiç Katılmıyorum

	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Seçilen eserler Erzurum yöresinde seslendirilen tezene tekniklerini kapsayan/yansıtan niteliktedir.		✓			
2	Eserler ezgisel olarak doğru notaya alınmıştır	✓				
3	Eserler ritimsel açıdan doğru notaya alınmıştır.	✓				
4	Eserlerdeki ritimsel öğeler Erzurum yöresinde kullanılan tezene tekniklerini yansıtacak şekilde notaya alınmıştır.	✓				
5	Eserlerde belirlenen tezene teknikeri mızrap yönü açısından doğru notaya alınmıştır.	✓				
6	Eserlerde belirlenen tezene teknikerinin tel dağılımı doğru notaya alınmıştır.	✓				

Tarih: 31/08/2022

Uzmanın Adı Soyadı: Taner ÇALMAŞUR

EK-2. Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Kullandığı Tezene Tavırlarının Bağlama Çalgı Eğitiminde Kullanılabilirliğini Belirlemeye Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Erzurum Yöresi Halk Ozanlarının Kullandığı Tezene Tavırlarının Bağlama Çalgı Eğitiminde Kullanılabilirliğini Belirlemeye Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Sayın hocam, bu form "Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandıkları tezene tavırlarının tespiti ve bağlama eğitiminde kullanılabilirliği" başlıklı çalışmaya veri elde etmek amacıyla "Erzurum yöresi halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının Bağlama öğretim sürecinde kullanılabilirliğine" yönelik görüşünüzü belirlemek üzere düzenlenmiştir. Görüşme sorularına vereceğiniz yanıtlar, yalnızca bu araştırma kapsamında kullanılacak, hiçbir kurum veya kişiyle paylaşılmayarak gizli tutulacaktır. Soruların yanıtlanması yaklaşık olarak 30 dakikanızı alacağı öngörülmektedir. İçtenlikle yanıtlar vermeniz, araştırmada yanıtı aranacak sorunların çözümü açısından önem taşımaktadır.

Yüksek Lisans Öğrencisi

Halil Eren AY

Görüşme Soruları

1. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının, eğitim materyali olarak Bağlama öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik görüşünüz nedir? (yer verilebilir mi? Neden yer verilmeli?)

2. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının bağlama çalgı eğitiminde kullanılması, bağlama çalgı eğitimi sürecinde sağ el tekniklerinin öğretimi açısından nasıl bir katkı sağlar?

3. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının bağlama çalgı eğitiminde kullanılması, kültürel öğelerin öğretimi ve aktarımı açısından nasıl bir katkı sağlar?

4. Bağlama öğretim sürecinde, halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının öğretimine siz yer veriyor musunuz? Yanıtınız evet ise hangilerinin öğretimine yer veriyorsunuz?

5. Halk ozanlarının kullandığı tezene tavırlarının kaybolma tehlikesinin olabileceğini düşünüyor musunuz? Bunu önlemek için önerileriniz nelerdir?

ÖZ GEÇMİŞ

İlk, orta ve lise öğrenimini Erzurum ilinde tamamladı. 2014 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği programını kazanarak 2019 yılında mezun oldu. Lisans eğitimi süresince birçok konser ve sosyal etkinlikler çerçevesi içerisinde görev ve sorumluluklar aldı. 2019 yılında Atatürk üniversitesi Eğitim Bilimleri enstitüsü Müzik Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programına kazanarak 2023 yılında mezun oldu.